

Uppdrag att genomföra insatser för kunskapsutveckling och förbättrat offentligt stöd för hantering av immateriella tillgångar

ANNA BACKLUND, CATHARINA EKDAHL, EMELIE FALK, ANNA RAPP

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Informationsspridande och kunskapshöjande insatser	3
Ekonomiskt stöd till företag för att ta fram IP-strategier	4
Kunskapsutveckling om sambandet mellan immateriella tillgångar, innovation och tillväxt	5
Lärdomar och rekommendationer	6
Bakgrund	7
Vinnovas insatser och resultat	8
Forskning om immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt	8
Två förstudier lade grund för en utlysning	8
Två ansökningsomgångar på företags- respektive samhällsnivå	9
Erbjudande till företag om checkar för att ta fram IP-strategier	14
Checkarna förmedlades via flera aktörer	15
Totalt utbetalt belopp för IP-checkar	15
Utvärderingar visar att IP-checkarna ger affärsstrategisk nytta	15
PRV:s insatser och resultat	19
Informationsspridande och kunskapshöjande insatser	19
Insatser riktade mot uppdragets målgrupper	20
Små- och medelstora företag	20
Främjare	23
Myndigheter och forskningsfinansiärer	25
Universitet och högskolor	27
Insatser riktade mot uppdragets fokusområden	29
Öppen innovation	30
Upphandling	30
Export	31
Tillämpad forskning	31
Digitalisering	32
Förstärkt dialog och samarbete med externa aktörer	33
IP-specialister	33
Insatser för upphovsrätten i den digitala miljön	34
Kartläggning av problemet med upphovsrättsintrång i den digitala miljön	34
Informationsinsatser riktade till allmänheten i syfte att värna upphovsrätten	35
Resultatet av PRV:s kunskapshöjande insatser för att värna upphovsrätten	36
Lärdomar och behov av fortsatta insatser	38
Ekonomisk redovisning	41
PRV	41
Vinnova	41

Sammanfattning

Vinnova och PRV fick 2016 gemensamt i uppdrag av regeringen att genomföra insatser för kunskapsutveckling och förbättrat offentligt stöd för hantering av immateriella tillgångar (N2016/02167/IF). Uppdraget var en fortsättning på det arbete som startades med regeringsuppdraget 2011/6169/FIN och som fortsatte i och med uppdrag i Vinnovas och PRV:s regleringsbrev 2014 och 2015.

Regeringsuppdraget som avrapporteras i denna rapport har haft tre huvudsakliga delar: informationsspridande och kunskapshöjande insatser, ekonomiskt stöd till företag för att ta fram strategier för hantering av immateriella tillgångar samt kunskapsutveckling om sambandet mellan immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt. Myndigheterna beskriver i varsin del sina respektive insatser och dess resultat, och avslutar med att lämna gemensamma rekommendationer till fortsatta insatser inom området immateriella tillgångar.

Informationsspridande och kunskapshöjande insatser

De informationsspridande och kunskapshöjande insatserna har haft som mål att stärka kunskapen om immateriella tillgångar hos små och medelstora företag, myndigheter och forskningsfinansiärer, universitet och högskolor samt rådgivare i innovationsstödssystemet. Genom att belysa immaterialrättens och de immateriella tillgångarnas betydelse för värdeskapande och konkurrenskraft - ofta kopplat till de utpekade fokusområdena export, öppen innovation, digitalisering, upphandling och tillämpad forskning – har intresset för frågorna väckts.

PRV har arbetat strategiskt och målgruppsfokuserat för att åstadkomma en långsiktig kunskapshöjning. Detta har skett genom att koppla insatser till redan befintliga satsningar, aktörer och sammanhang samt att genomföra aktiviteter som både bygger relationer, ger fördjupning och som får bred spridning. Aktiviteterna har bestått av personliga möten, webb och breda informationskampanjer. Arbetet har utgått från respektive målgrupp för att säkerställa att relevant information och utbildning ges i rätt sammanhang, anpassat för målgruppen.

En undersökning genomfördes 2016 för att undersöka kunskapsnivån hos de i regeringsuppdraget utpekade målgrupperna. 1 000 telefonintervjuer genomfördes av HUI, där resultatet visade att kunskapen om och hanteringen av immateriella tillgångar är bristfällig. Trots att många av de tillfrågade menar att de har immateriella tillgångar och anser att det är viktigt så visar resultatet i mätningen att hanteringen och kunskapen inte motsvarar detta. Stora andelar söker inte något immaterialrättsligt skydd och många har inte sina immateriella tillgångar i sitt bokslut. Dessutom uppger många att de inte vet. Företagen är de som i stort använder immateriella tillgångar mest aktivt bland de intervjuade målgrupperna, men även bland företagen finns skillnader. Företag med få anställda har lägre kunskap och har i lägre grad sökt immaterialrättsligt skydd eller har immateriella tillgångar i sitt bokslut än företag med fler anställda.

Vid genomförande av aktiviteter har det varit påtagligt att de som tagit sig tid att sätta sig in i frågorna inser att det finns ett värde av att hantera sina immateriella tillgångar. Det kan exempelvis vara företaget som insett betydelsen av att ha sekretessavtal med sina anställda, företaget som insett betydelsen av att registrera sitt varumärke inför en kommande exportsatsning, forskaren som insett att värdet av forskningen inte enbart ligger i att publicera en rapport, eller forskaren som insett att det är smart att genom patentinformation säkerställa att tänkt forskningsområde inte redan är beforskat.

PRV:s målgruppsansvariga fokuserade inledningsvis på att söka upp kontaktpersoner hos relevanta aktörer för att få upp intresset för immateriella tillgångar och för att få in dessa frågor i relevanta sammanhang. Intresset för frågorna har under perioden ökat markant. I nuläget blir PRV:s målgruppsansvariga ofta i stället kontaktade med förfrågningar om samarbeten och kunskapshöjning, då fler och fler inser värdet av immateriella tillgångar och vill veta mer. Mindre kraft behöver därmed läggas på att övertyga om att immateriella tillgångar är viktigt - och resurserna kan i stället läggas på att skapa kunskapshöjande aktiviteter i rätt sammanhang.

Det informationsspridande och kunskapshöjande uppdraget inkluderade även att belysa och skapa insatser för att bemöta problem med nedladdning och streaming (upphovsrätt) i den digitala miljön. Två undersökningar genomfördes om allmänhetens inställning till upphovsrätt i digital miljö, en under våren 2017 och en i december 2019. Den avslutande undersökningen visar tydligt att de olika insatserna som PRV har genomfört inom ramen för regeringsuppdraget i syfte att värna upphovsrätten i digital miljö har haft önskad effekt. Resultatet visar en tydlig attitydförändring i samhället, speciellt bland unga som var huvudmålgruppen för insatserna.

Ekonomiskt stöd till företag för att ta fram IP-strategier

Vinnova har gett små och medelstora företag ett finansiellt stöd i form av IP-checkar så att företagen kan anlita externa konsulter med kompetens att ge affärsstrategisk rådgivning om hantering av immateriella tillgångar. Checkarna förmedlades inledningsvis via Almi och SISP, men Vinnova har från slutet av 2017 integrerat erbjudandet med programmet Innovativa Startups, och senare med programmen Innovationsprojekt i företag och Social Innovation. Vinnova och PRV har också genomfört seminarier i samband med förmedlingen av checkar i syfte att öka medvetenheten hos företagen i programmen om vikten av en strategisk hantering av immateriella tillgångar. Under perioden 2016–2019 har totalt 166 checkar beviljats till lika många företag. Totalt beviljat belopp är 16,74 mkr.

Konsultföretaget Prospero utvärderade satsningen på IP-checkar under 2015–2017.

Utvärderingen visade att 93 procent av företagen bedömde att de har affärsstrategisk nytta av arbetet som utfördes med stöd av checken. Företagen bedömer att de har, eller kommer att, utvecklas inom ett flertal områden, däribland förbättrad strategi för varumärkesuppbyggnad, tydligare positionering mot konkurrenterna och förbättrad hantering av företagshemligheter m.m. Företagen beskriver också att de ser att frågor om immateriella tillgångar är centrala för deras verksamhet, men de tycker samtidigt att området är abstrakt och att de har behov av stöd för att inleda arbetet med en strategi för att hantera sina immateriella tillgångar. Vinnova har själv intervjuat 14 företag i syfte är att utröna om IP-checkarna gör nytta. En tydlig effekt av

satsningen är att företagen har breddat sin förståelse av vad immateriella tillgångar är och att de fått insikt om betydelsen av att hantera tillgångarna strategiskt ur ett affärsperspektiv. Företagen fick en öppen fråga om, och hur, arbetet med en strategi för immateriella tillgångar hade gett dem affärsstrategisk nytta. Många företag lyfte då främst fram att arbetet med strategin hade hjälpt dem att förstå sin affär bättre och vad i deras verksamhet som skapar värde. Det visar att arbetet med strategin verkligen har stärkt företagen i deras affärsutveckling.

Kunskapsutveckling om sambandet mellan immateriella tillgångar, innovation och tillväxt

Vinnova inledde arbetet med att finansiera två förstudier som låg till grund för Vinnovas utlysning Immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt. Utlysningen utformades i samverkan med PRV och finansierade fem forskningsprojekt.¹ Vinnova valde att skjuta till ytterligare 3,3 miljoner kronor för att kunna finansiera fler projekt, utöver de totalt 10 miljoner kronor som regeringen tilldelade inom regeringsuppdraget.

Forskningsprojekten visar att företagens strategiska hantering av immateriella tillgångar förändras i digitaliseringens tidevarv. Hos svenska enhörningar som Klarna och Mojang m.fl ligger konkurrenskraften bl.a. i att företagen kan hantera värdefulla informationsmängder som immateriella tillgångar när de samlar in, sprider och delar information och digitalt innehåll. I digital verksamhet finns också nya typer av immateriella tillgångar, exempelvis användar- och användargenererad data samt sammanställningar av dessa datamängder. Företagen använder olika sätt att kontrollera sina tillgångar. I dataspelsbranschen har t.ex. varumärkets signalfunktion relativt sett blivit viktigare än upphovsrätten för att hindra kopiering av datorkod, spelutseende och andra konstnärliga delar som ingår i ett dataspel. Men företagens verktyg för att kontrollera sina tillgångar inkluderar inte bara immateriella rättigheter och sekretess, utan även kontroll via kontrakt och via plattformar.

Forskningen visar också att immateriella rättigheter får nya och stärkta funktioner och roller som styrmedel för innovationer och innovationsprocesser genom kontraktstyrning och licensiering av nyttjanderätter och effektivisering av öppna innovationsmarknader. AI och "smart contracts" kan stärka dessa roller. Hanteringen av immateriella tillgångar i form av data kan dock förbättras i industrin, där datadelning och datamarknader är outvecklade.

Vad gäller invändningar mot immateriella rättigheter visar forskningen att intresset bland internationella företag för att försvara sina rättigheter på den svenska marknaden har varit förhållandevis stort, men är avtagande. När det gäller varumärken finns även fortsättningsvis behov av att försvara sina rättigheter på lokala marknader.

¹ • Approprieringsstrategier i dataspelsbranschen, Stiftelsen IMIT
• Management av immateriella tillgångar i digitaliserande företag, Chalmers Tekniska Högskola
• Hantering av intellektuella tillgångar i kunskapsekonomin, Göteborgs Universitet
• Strategiska överväganden rörande varumärken, patent och designskydd: Invändningsförfaranden i PBR, 1977–2016, Uppsala universitet
• Sambanden mellan immateriella tillgångar, digitalisering, innovationer, tillväxt och värdeskapande, Stiftelsen IMIT

Rekommendationer

PRV och Vinnova bedömer att de insatser som myndigheterna har genomfört inom ramen för regeringsuppdraget har varit värdefulla och framgångsrika. Regeringsuppdraget har också lett till att Vinnova och PRV har ökat sin kunskap om varandras verksamhetsområden och utvecklat en god samverkan mellan myndigheterna, vilket består efter att uppdraget har avslutats.

Samtidigt menar myndigheterna att behovet av insatser för att öka kunskapen om immateriella tillgångar fortsatt är stort. Trots att Sverige är framstående inom innovation och kreativitet har många svenska aktörer en bristande kunskap och förståelse för hur man utnyttjar de immateriella tillgångarna och det immateriella rättsskyddet. Arbetet med insatserna inom programmet har lett till en mängd lärdomar att bygga vidare på, och insikter om var behovet av fortsatta insatser är stort. PRV och Vinnova rekommenderar därför att fortsätta med följande insatser:

- PRV bör få förstärkt finansiering för att fortsätta genomföra *informations- och utbildningsinsatser* till SMF, främjare, universitet och högskolor, myndigheter och forskningsfinansiärer.
- Vinnova bör även fortsättningsvis få i uppdrag och finansiering för att bevilja *IP-checkar till SMF*.
- PRV bör få förstärkt finansiering för att fortsätta bedriva ett långsiktigt *kunskapshöjande arbete om upphovsrätt*.
- Vinnova bör få i uppdrag att *förstärka och bredda forskningen om immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt*.
- PRV bör få i uppdrag att i samarbete med Vinnova *inrätta ett kunskapsnav för immateriella tillgångar och immaterialrätt*.

Bakgrund

Regeringen har gett Vinnova och PRV i uppdrag att genomföra insatser för kunskapsutveckling och en förbättrad förståelse för och hantering av immateriella tillgångar hos offentliga aktörer, näringsliv och allmänhet (N2016/02167/IF). Insatserna ska också stödja en utveckling av det offentliga stödsystemet för rådgivning och finansiering. Insatserna ska genomföras under 2016–2019.

Enligt uppdraget ska Vinnova stärka kunskapsutvecklingen om sambandet mellan immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt samt användningen av patentinformation som strategiskt verktyg. Insatserna finansieras med 2 miljoner kronor per år 2016–2017 respektive 3 miljoner kronor per år 2018–2019. Vidare ska Vinnova förstärka det ekonomiska stödet till företag för att ta fram strategier och få specialiserad rådgivning vad gäller hantering av immateriella tillgångar. Dessa insatser finansieras med 6 miljoner kronor per år 2016–2017 respektive 5 miljoner kronor 2018–2019.

Den del av uppdraget som vänder sig till PRV består av insatser för att sprida information och höja kunskapen om immateriella tillgångar samt en kartläggning av upphovsrättsintrång och insatser för att värna upphovsrätten i den digitala miljön. Insatserna omfattar 12 miljoner kronor per år 2016–2019.

Vinnovas insatser och resultat

Forskning om immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt

Två förstudier lade grund för en utlysning

Enligt regeringsuppdraget ska Vinnova stärka kunskapsutvecklingen om sambandet mellan immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt. I syfte att identifiera områden för riktade utlysningar ska en forskningsöversikt tas fram. Vinnova inledde detta arbete med att finansiera två förstudier, en i ett företagsperspektiv och den andra i ett samhällsperspektiv.

Den första förstudien sammanfattade befintlig forskning om hur hantering av immateriella tillgångar som uppstår i innovationsprocesser bidrar till företags konkurrenskraft.² En lärdom är att management av immateriella tillgångar har etablerat sig som ett stort och viktigt forskningsområde sedan millennieskiftet, från att ha varit relativt begränsat under 1980- och 1990-talen. Litteraturen fokuserar dock oftast på enskilda rättighetstyper, vanligtvis patent, vilket innebär begränsningar. Flera forskningsstudier pekar på behovet av att bättre koppla management av immateriella tillgångar till mer generell management och strategi, samt till design av affärsmodeller. Detta behov finns både i den akademiska litteraturen och i praktiken. Vidare är en trend i forskningen ett ökat fokus på plattformar samt på innovations- och affärsekosystem. En iakttagelse i förstudien var också att forskningen har haft en övervikt mot kvantitativa studier, men dessa ger ingen information om kopplingen till företagens strategier och affärsmodeller.

Förstudien gav följande rekommendationer för framtida forskning:

- ta ett holistiskt perspektiv, där fokus flyttas från den enskilda rättigheten till hur olika aktörer använder sig av olika rättigheter (och andra alternativ) och kombinerar dessa i sitt strategiska arbete,
- bättre koppla management av immateriella tillgångar till generell strategi och management samt till affärsmodellutveckling,
- studera management av immateriella tillgångar på universitet och tech transfer-organisationer, inklusive hur arbetet ska organiseras och vilka strategier som finns att tillgå,
- studera management av immateriella tillgångar i relation till plattformar och innovationsekosystem,

² Marcus Holgersson - Chalmers tekniska högskola och Simon Ek & Roger Svensson - Institutet för näringslivsforskning (IFN), Samband mellan immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt - Två kunskapsöversikter. Vinnova Rapport VR 2017:03.

- utveckla teoretiskt och praktiskt gångbara prissättningsmodeller för licenser,
- genomför djupare och mer explorativa studier, exempelvis fallstudier,
- studera annat än 'best practice' för att kunna öka kunskapen kring vilka utmaningar och möjligheter som finns för den breda massan av företag och andra organisationer.

Den andra förstudien gav en översikt över kunskapsläget kring sambanden mellan immateriella tillgångar, innovationer och ekonomisk tillväxt på makronivå³. Förstudien konstaterar att flera forskningsstudier har försökt mäta immateriella tillgångar (IP) genom att utveckla olika aggregerade index och mått. De flesta studier använder dock enbart patentdata och tar sällan hänsyn till kombinationen av olika immateriella tillgångar eller deras effekt på tillväxt och välstånd. Vidare finns det få studier som empiriskt relaterar IP-strategier till ekonomisk tillväxt på makronivå, däremot tittar flera studier på skillnader i utnyttjandet av immateriella rättigheter på bransch- eller landnivå. En trend är att forskningen under senare år har lagt allt större vikt vid att studera marknader för innovationer och öppen innovation där teknologier och innovationer sprids mellan olika parter, med fokus på licensering. Den forskning som har gjorts om de immateriella rättigheternas utformning och hur denna påverkar välstånd har främst handlat om patenträttigheters utformning och styrka, medan mycket återstår att göra när det gäller upphovsrätt och varumärkesskydd.

Förstudien gav följande rekommendationer för framtida forskning:

- studera kombinationen av flera immateriella tillgångar/rättigheter och strategier,
- studera upphovsrätten och digitaliseringen, främst bredare frågor som digitaliseringens konsekvenser för konsumenternas välstånd, produktutbud, konkurrenssituation och prisnivåer,
- studera vad offentliga aktörer kan göra för att underlätta handeln med immateriella tillgångar,
- studera i vilka situationer som staten skulle kunna ge rättshjälp till ägare av immateriella rättigheter samt på vilket sätt detta skulle kunna ske.

Två ansökningsomgångar på företags- respektive samhällsnivå

Förstudierna låg till grund för utlysningen Immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt, som utformades i samverkan med PRV. Flera intressanta ansökningar kom in och Vinnova valde att skjuta till ytterligare 3,3 miljoner kronor för att kunna finansiera fler projekt, utöver de totalt 10 miljoner kronor som regeringen tilldelade inom regeringsuppdraget.

³ Marcus Holgersson - Chalmers tekniska högskola och Simon Ek & Roger Svensson - Institutet för näringslivsforskning (IFN), Samband mellan immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt - Två kunskapsöversikter. Vinnova Rapport VR 2017:03.

Den första ansökningsomgången, **Sambandet mellan immateriella tillgångar och konkurrenskraft - företagsstrategier i digitaliseringens tidevarv**, avsåg mikronivån (företag). Tre projekt beviljades stöd och här nedan sammanfattas forskningen:

Approprieringsstrategier i dataspelsbranschen, projektledare Vicky Long vid Stiftelsen IMIT samt Bengt Domeij vid Uppsala universitet

Projektet har studerat hur digitaliseringen påverkar svenska spelföretags attityd till och användning av immaterialrätt. Spelindustrin har drastiskt förändrats av digital distribuering. Den traditionella modellen med återförsäljning i fysiska butiker har nästan helt försvunnit. Oavsett spelens plattform präglas dagens dataspelsindustri också av stora mängder konsumenter och producenter som interagerar med varandra i realtid. Projektet baseras på studie av varumärkesregistrering i EUIPO, enkätstudie av företags attityder till immaterialrätt och företagsintervjuer med företag från olika tekniska plattformar (konsoler, PC och mobil). Företagen har olika storlek och är etablerade både före och efter 2010 när digital distribuering tog fart.

Studien visar på en ökning av immaterialrättens betydelse (Long och Domeij 2019). Det syns både ifråga om vad företag gör (mer registrering av immaterialrättigheter) och i svaren från vad företag tycker (enkätstudie på företags uppfattning om immaterialrätten). Det är vanligare bland företag etablerade sedan 2009 att ansöka om varumärkesregistrering hos EUIPO, och antalet ansökningar per år och företag har också ökat. Studien drar också slutsatsen att immaterialrättsskydd förblir viktigt i den digitala eran, men att värdet inte huvudsakligen ligger i den skyddande funktionen, utan i möjligheten att signalera till övriga aktörer på marknaden, både konkurrenter och konsumenter. De flesta intervjuade företagen upplever generellt sett inte sin immaterialrätt hotad. Det kan förklaras av att den digitala distribueringen har gett ett starkt tekniskt skydd mot kopiering och imitation. En högre grad av interaktivitet mellan producenter och konsumenter, har också minskat utrymmet för imitation. Immaterialrättens signalfunktion, där exempelvis varumärken används som ett sätt att visa ursprung av nya produkter och signalera kvalitet, blir däremot viktigare då en exponentiell tillväxt av digitala produkter och service skapar en rädsla för att försvinna i mängden. Varumärkets signalfunktion har, relativt sett, blivit viktigare än upphovsrättens funktion att hindra kopiering av datorkod, spelutseende och andra konstnärliga eller litterära verk ingående i ett dataspel.

Management av immateriella tillgångar i digitaliserande företag, projektledare Marcus Holgersson vid Chalmers Tekniska Högskola

Projektet har genom flera delstudier studerat vilken roll IP-strategi och IP management spelar, och kan spela, i olika företags- och affärsstrategier i samband med digitalisering. Projektet har samlat data genom omkring 100 intervjuer, samt genom andra metoder såsom ekonomiska experiment bland fler än 100 individer.

En utgångspunkt för projektet har varit att skifta fokus från den enskilda uppfinningen till det större systemet/ekosystemet där innovationen tas fram och kommersialiseras över tid, samt att sätta IP-strategin i kontexten av den bredare affärsstrategin/affärsmodellen. Med detta fokus framkommer exempelvis att entreprenörer och startups gynnas av att ha ett dynamiskt perspektiv när de fattar beslut kring sin IP-strategi. De måste lägga stor vikt vid att upprätthålla

flexibilitet för framtida förändringar i teknologi eller affärsmodell. Projektet har tagit fram flera riktlinjer kring hur företag kan bli bättre på att skapa sådan flexibilitet. Frågan om huruvida ett företag har patenterat eller inte är då inte lika intressant som frågan om hur företaget över tid har möjlighet att fortsätta att utveckla och kommersialisera sin teknik genom olika typer av immateriella rättigheter och andra mekanismer, i takt med att omvärlden förändras. Här måste hänsyn bland annat tas till både komplementär och konkurrerande teknologi, intern såväl som extern för företaget. Projektet visar att i flera av världens mest framgångsrika innovationsekosystemen spelar både samarbete och konkurrens viktiga roller.

Vilka konsekvenser har detta för svensk policy? En konsekvens är att statligt stöd till innovativa företag bör lägga mindre vikt vid huruvida företagen har patenterat sina uppfinningar och mer vikt vid grundarnas strategi kring hur deras immateriella tillgångar på lång sikt kan skyddas och kommersialiseras på flera olika sätt. Detta gäller inte minst rådgivningen (inklusive den som ges av universitetens innovationskontor), som bör undvika alltför förenklade budskap såsom det att ”startups måste ha minst ett patent för att kunna få riskkapital”. Projektets delstudie av riskkapitalister pekar snarare på att företagets grundare ska kunna visa på logiken kring deras olika IP-beslut, patentering såväl som open source-beslut, och hur de kompletterar företagets övriga affärsmodell. En annan konsekvens är att det bör ges utrymme för såväl samarbete som konkurrens för att bygga framgångsrika innovationsekosystem.

Överlag ger detta bilden att Sveriges företag, entreprenörer och startups behöver god förståelse för IP-strategi, snarare än exempelvis ökad patentering. Statligt stöd bör fortsätta att ges för IP-strategiutveckling snarare än för patentansökningskostnader. Dessutom finns det god anledning att inrätta ett kompetenscentrum för att kunna korsbefrukta olika discipliner, inklusive management, ekonomi, juridik och teknik. Några särskilt viktiga frågor som ett sådant centrum skulle behöva arbeta med är:

- IP och hållbar utveckling – hur kan vi skapa incitament och skydd för grön teknologi, samtidigt som vi möjliggör snabb spridning av för världen viktig teknologi?
- Rättigheter till data – vem och hur ska det styras inom och tvärs organisationer?
- Upprätthållande av immateriella rättigheter, särskilt patent – kan processen förenklas så att kapitalsvaga aktörer har möjlighet att försvara sina rättigheter?

Hantering av intellektuella tillgångar i kunskapsekonomin, projektledare Magnus Eriksson och Ulf Petrusson vid Göteborgs Universitet

Forskningsprojektet har bedrivits i två grupperingar. En första grupp har analyserat hur framgångsrika svenska tillväxtföretag hanterar intellektuella tillgångar, särskilt de s.k. svenska enhörningarna (Skype, Spotify, King, Mojang och Klarna). En andra grupp har analyserat och utvecklat hur teknikorienterade företag i en digital era kan utvärdera, inmuta och hantera (manage) intellektuella tillgångar. Detta arbete fokuserar på potentialen för teknikföretag att ägna sig åt IAM (intellectual asset management). Arbetet baseras på teoretiska analyser av hur man kan förstå intellektuella tillgångar i digital verksamhet, vad som är rättsligt (socio-legalt) möjligt och vad som med utgångspunkt i olika empiriska exempel framstår som ändamålsenligt utifrån ett teknikföretags perspektiv.

Som resultat av analysen av hur de s.k. svenska enhörningarna hanterar intellektuella tillgångar har bl.a. följande generella lärdomar gjorts av vikt för offentligt innovationsstöd och policyutveckling m.m.:

- Utmärkande för dessa företag är att deras resursbas i stor utsträckning består av intellektuella tillgångar. Konkurrenskraften ligger bl.a. i att kunna hantera värdefulla informationsmängder som intellektuella tillgångar i de processer som innefattar insamling, spridning och delning av information samt digitalt innehåll. I digital verksamhet finns nya typer av tillgångskategorier, exempelvis användar- och användargenererad data samt sammanställningar av dessa datamängder.
- Företagen har i varierande grad behov av att använda olika kontrollmekanismer, vilket inte bara inkluderar immateriella rättigheter och sekretesshantering, utan även kontrakts- och plattformsbaserad kontroll. Kontraktuella lösningar möjliggör kontrollerad paketering, hantering och delning av intellektuella tillgångar och rättigheter mellan ekosystemets intressenter.
- Företagens kontraktuella hantering av plattformar skapar en kritisk konkurrensfördel i utvecklingen av nätverkseffekter där ett ökat användande och användarantal medverkar till högre värdering av verksamheten och den digitala plattformen.

Som resultat av analysen och utvecklingen av hur teknikorienterade företag kan analysera, inmuta och hantera intellektuella tillgångar i en digital era påvisar projektet vikten av, och potentialen för, teknikföretag att inmuta, utvärdera och hantera intellektuella tillgångar. En övergripande slutsats är att en utvecklad kunskap om hur man kan förstå intellektuella tillgångar i en digital era är väsentligt för att bedriva innovationsverksamhet liksom för att understödja densamma. Projektet utvecklar hur man kan inmuta, utvärdera och hantera: 1) digitala lösningar som intellektuella tillgångar, 2) rättighets- och kontrollanspråk på digitala lösningar som intellektuella tillgångar, 3) digitala lösningars värdeskapande som intellektuella tillgångar, samt 4) teknikföretaget som sådant bestående av intellektuella tillgångar. Projektet har tagit fram checklistor av frågor och modeller avsedda för konkret innovationsverksamhet i en digital era.

Den andra utlysningen, **Immateriella tillgångar, innovation och samhälleligt värdeskapande i digitaliseringens tidevarv**, avsåg makronivån (samhälle). Två projekt beviljades stöd och här nedan sammanfattas forskningen:

Strategiska överväganden rörande varumärken, patent och designskydd: Invändningsförfaranden i PBR, 1977–2016, projektledare Fredrik Tell vid Uppsala universitet

Projektet har studerat möjligheten att göra invändningar mot immateriella rättigheter och värdet av sådana rättigheter. Två empiriska material har samlats in. Ett material täcker Patentbesvärstribunalens (PBR) verksamhetstid 1978–2016 med alla överklaganden gällande patent, varumärken och mönsterskydd som har avgjorts av PBR. Det andra materialet bygger på data från PATSTAT, EUIPO, PRV med information om svenska företags innehav av patent, varumärken och design för perioden 2003–2013.

Sedan 1978 har antalet ansökningar av patent och design till PRV minskat kraftigt medan varumärkesansökningar har bibehållits på en stabil nivå. Samtidigt har antalet ansökningar till EUIPO ökat. Den stagnerande nationella utvecklingen speglas också i antalet överklaganden i PBR på aggregerad nivå. På företags- och branschnivå föreligger variation avseende överklaganden, med få företag som konsekvent ligger i topp. Det är konkreta fall och specifik branschaktivitet som verkar styra i vilken utsträckning företag väljer att utnyttja rätten att besvära sig mot beslut. I en klar majoritet av rättsfallen utgör företag, och inte enskilda individer, den klagande parten. Bland enskilda individer är dessa företrädesvis män. Resultaten indikerar att finansmarknader tenderar att belöna företag som investerar i designskydd, patent och varumärken.

I diskussioner om innovationspolicy och företagsstrategier tenderar immateriella rättigheter att diskuteras som ett enhetligt fenomen. Resultaten av denna studie visar dock att rättigheterna patent, varumärken och designskydd kan vara olika viktiga för olika aktörer i samhällsekonomin. Ur ett innovationsperspektiv framstår designrättigheten som en speciellt intressant hybrid mellan patent och varumärken. Intresset bland internationella företag för att försvara sina rättigheter på den svenska marknaden har varit förhållandevis stort, men är avtagande. När det gäller varumärken finns även fortsättningsvis behov av att försvara sina rättigheter på lokala marknader.

Sambanden mellan immateriella tillgångar, digitalisering, innovationer, tillväxt och värdeskapande, projektledare Ove Granstrand vid Stiftelsen IMIT

Projektet använder en enkel cirkulär (i motsats till linjär) innovationsmodell i form av en innovationsspiral som med några undantag visar på genomgående starka positiva samband mellan FoU, patent, innovationer, tillväxt och värdeskapande på såväl företagsnivå som samhällsnivå. Projektet baseras i denna del på internationell statistik och tidigare forskning. Patentering är härvidlag starkt kopplad till alla variabler i innovationsspiralen, med undantag av tillväxt. Digitaliseringsgraden förefaller stärka dessa positiva samband i innovationsspiralen.

Projektet visar också genom statistisk analys att Sverige rankas mycket högt i internationell jämförelse vad gäller innovativitet och välfärd (samhälleligt värdeskapande), och högt vad gäller FoU och patent men ej vad gäller tillväxt. Sverige förefaller ha problem att generera tillväxt av investeringarna i FoU och innovationer. En möjlig förklaring är ökade FoU-investeringar med sjunkande FoU-produktivitet. Denna kan dock ökas med hjälp av digitalisering, AI och robotik samt förbättrad hantering av immateriella tillgångar och rättigheter.

Immateriella rättigheter får nya och stärkta funktioner och roller som styrmedel för innovationer och innovationsprocesser genom kontraktsstyrning och licensiering av nyttjanderätter och effektivisering av öppna innovationsmarknader. AI och "smart contracts" kan stärka dessa roller. Hanteringen av immateriella tillgångar i form av data kan dock förbättras i industrin. Datadelning och datamarknader är outvecklade och ej rustade för dataproduktion baserad på 5G och IoT, t.ex. vad gäller beräkning av databaserat värdeskapande som grund för prissättning vid datalicensiering i olika öppna former. Rättigheter till data- och databaser är inte heller optimalt utformade.

Sammanfattningsvis har projektets olika delprojekt med fokus på frågor rörande immateriella tillgångar och rättigheter ("IP-frågor") gett flera lovande resultat i olika sammanhang. Därmed indikeras också vidden såväl som konnektiviteten av sådana frågor. Samtidigt är kunskapsläget trots allt fortfarande bristfälligt, liksom integrationen av IP-frågor, t ex rörande data, med innovationspolitik. Det finns därför ett stort behov av fortsatt flerårig forskning med ett integrerat innovations-och IP-fokus, speciellt om: 1) Stimulans av datadrivna marknader och innovationer och datadrivet entreprenörskap; 2) Öppna innovationsmarknaders funktion och effektivisering; 3) Ökad forskningsproduktivitet med hjälp av AI och IP-hantering; 4) Sveriges problem att fånga tillväxteffekter av innovationsinvesteringar samt 5) Sveriges internationella positioner avseende FoU, patent, innovationer, tillväxt, välfärd och grad av utnyttjande av digitalisering, AI, robotik och 5G och olika policy-åtgärder för att uthålligt stärka kopplingarna i den svenska innovationsspiralen på olika områden.

Vinnova höll en workshop med forskare från samtliga projekt samt PRV för att diskutera gemensamma slutsatser och lärdomar. Några av de områden som kom fram var att kunskap om avtalshantering kommer att vara än viktigare i framtiden, hantering av immateriella tillgångar kommer att utvecklas som en profession samt att det finns frågor kring offentlighetsprincipen kopplat till hantering av immateriella tillgångar, främst inom akademien.

Erbjudande till företag om checkar för att ta fram IP-strategier

Enligt regeringsuppdraget ska Vinnova förstärka det ekonomiska stödet till företag för att ta fram strategier och få specialiserad rådgivning vad gäller hantering av immateriella tillgångar. Vinnova har tidigare erfarenheter av att stötta företag med IP-checkar. Myndigheten inledde 2012 med pilotsatsningen VINN IP och har därefter arbetat inom ramen för två regeringsuppdrag.⁴

IP-checkarna kompletterar PRV:s informations- och utbildningsinsatser genom att företag får ett finansiellt stöd så att de kan anlita externa konsulter med kompetens att ge affärsstrategisk rådgivning om hantering av immateriella tillgångar. IP-checkar har haft ett maxbelopp på 100 000 kr och målgruppen har varit etablerade små och medelstora företag. Vad gäller konsulternas arbetsinsats såg Vinnova ett behov av att styra vad IP-checken kan användas till, och med checken följde en detaljerad beskrivning av strategiprocessen och vad som ska åstadkommas med checken. Syftet med att beskriva strategiprocessen var att ge direktiv och vägledning till både rådgivare och företag, och det var även ett sätt att höja deras kompetens. Den externa konsulten skulle anlitas för att inventera existerande immateriella tillgångar, att göra en omvärldsanalys som beskriver hur företaget är positionerat gentemot konkurrenter, samt för att utveckla en strategi för hur företagets tillgångar kan användas för att skapa värde och utveckla

⁴ Uppdrag att genomföra insatser för att öka små och medelstora företagskonkurrenskraft genom förbättrat offentligt stöd för hantering av immateriella tillgångar (N2011/6169/FIN) och Uppdrag att genomföra insatser för kunskapsutveckling och en förbättrad förståelse för och hantering av immateriella tillgångar hos offentliga aktörer, näringsliv och allmänhet (N2016/02167/IF).

barriärer mot konkurrenter. Stödet fick däremot inte användas till kostnader för att söka patent eller andra immaterialrätter, eller till intrångskostnader.

Många företag som deltar i Vinnovas övriga satsningar har också behov av en strategi för att hantera sina immateriella tillgångar. Vinnova har därför integrerat erbjudandet om IP-checkar med andra program. Från slutet av 2017 har Vinnova och PRV genomfört gemensamma seminarier riktade till företag som fått finansiering i Vinnovas program Innovativa Startup, och senare även till företag inom programmen Innovationsprojekt i företag och Social Innovation. Seminariernas syfte var att öka företagets medvetenhet om vikten av en strategisk hantering av immateriella tillgångar, samt att berätta om Vinnovas erbjudande om IP-checkar och vilken information PRV kan ge företag. Företagen har sedan kunnat ansöka om en IP-check från Vinnova.

Checkarna förmedlades via flera aktörer

Vinnova har använt ett antal olika aktörer för att förmedla checkarna:

- Under 2016 kanaliserade Vinnova checkarna via Almi Företagsrådgivning, med små och medelstora företag med kvinnlig VD som målgrupp. Det var 26 företag som beviljades checkar.
- Under 2017 förmedlade Vinnova checkar till 17 stycken av företagen i programmet Innovativa Startups steg 2. Dessutom beviljades 27 företag checkar som förmedlats via Swedish Incubators and Science Parks, SISP.
- Under 2018 fortsatte Vinnova att bevilja checkar till företag som ingick i programmet Innovativa Startups steg 2, totalt 10 stycken. Dessutom förmedlades checkar återigen via Almi, dock med ansökan direkt till Vinnova denna gång. Totalt 47 företag beviljades checkar denna väg.
- Under 2019 förmedlade Vinnova checkar till 39 stycken av företagen i programmen Innovativa Startups steg 2, Innovationsprojekt i företag och Social Innovation.

Totalt utbetalt belopp för IP-checkar

Under perioden 2016–2019 har totalt 166 checkar beviljats till lika många företag. Total utbetalt belopp är 16,74 mkr. Det beror huvudsakligen på att Vinnova under 2016 avsatte 6 mkr till Almi för att förmedla checkar till företag i deras nätverk, men Almi betalade senare tillbaka 3,2 mkr eftersom checkarna inte hade utnyttjats.

Utvärderingar visar att IP-checkarna ger affärsstrategisk nytta

En utvärdering av Vinnovas satsning på IP-checkar under 2015–2017 visade att 93 procent av företagen bedömde att de har affärsstrategisk nytta av arbetet som utfördes med stöd av checken. Utvärderingen genomfördes av Prospero, som skickade en enkät till 108 företag, varav 53 procent svarade. Prospero intervjuade också en handfull företag. Värt att notera är att huvuddelen av dessa företag erhållit checkar innan regeringsuppdraget som avrapporteras i

denna rapport startade. Vinnova har tagit vara på lärdomarna från utvärderingen i det löpande arbetet med IP-checkarna.

Prosperos studie visade att företagen bedömer att de har, eller kommer att, utvecklas inom ett flertal områden, däribland förbättrad strategi för varumärkesuppbyggnad (77 procent), tydligare positionering mot konkurrenterna (58 procent) och förbättrad hantering av företagshemligheter (52 procent) m.m. Konkreta exempel på vad detta innebär är att företagen t.ex. har ändrat sina anställnings- och konsultavtal, varumärkesskyddat sin logotyp, använt kunskapen för att besluta om var de ska bibehålla eller utöka sitt patentskydd, använt kunskapen i diskussioner med investerare etc.

Företagen beskriver också att de ser att frågor om immateriella tillgångar är centrala för deras verksamhet, men de tycker samtidigt att området är abstrakt. Företagen upplever att de har behov av stöd för att inleda arbetet med en strategi för att hantera sina immateriella tillgångar. De behöver också stöd under och efter framtagande av en strategi för att för att omsätta resultatet till praktisk nytta. Nio av tio företag anser att genomgången av företagets immateriella tillgångar blev tillräckligt grundlig och omfattande, givet storleken på bidraget. Företagen är generellt sett nöjda med rådgivarna och konsulternas arbete, främst vad gäller medel och samarbete. Konsulterna kommer främst från patentbyråer och advokatbyråer, men även från designbyråer, IP-konsultföretag och generella konsulter inom verksamhetsutveckling.

Vinnova har själv intervjuat 14 företag i syfte är att utröna om IP-checkarna gör nytta, dvs. om företagen får bättre kunskaper om sina immateriella tillgångar och om detta stärker företagets affär. Företagen hade antingen fått IP-checkar som förmedlats genom Almi eller som förmedlats till företag med finansiering inom Vinnovas program Innovativa Startups. En tydlig effekt av satsningen är att företagen har breddat sin förståelse av vad immateriella tillgångar är. I intervjuerna beskriver huvuddelen av företagen att de innan arbetet med IP-strategin visserligen kände till att det finns immateriella tillgångar, men att de då främst tänkte på patent. De hade sällan insikt om betydelsen av att hantera tillgångarna strategiskt ur ett affärsperspektiv. Företag med bakgrund i akademien beskrev att de inte diskuterat IP-frågor tidigare. Företag som suttit i inkubatorer hade visserligen grundläggande kännedom, främst om immateriella rättigheter, men de hade sällan diskuterat dessa frågor specifikt i relation till det egna företagets verksamhet. Värt att notera är att flera av bolagen hade patent redan innan arbetet med IP-strategin. Att ha patent innebär alltså inte per automatik att företaget vet hur det bäst ska skapa värde av sina immateriella tillgångar.

Företagen pekar på olika typer av konkreta resultat från arbetet med IP-strategin. I princip alla beskriver att konsulterna arbetade betydligt bredare jämfört med hur företaget självt hade tänkt på frågan om immateriella tillgångar. Vilka konkreta åtgärder arbetet ledde till på kort sikt varierar däremot, beroende på vilken verksamhet företagen bedriver. Exempel på konkreta resultat är att företag har förändrat namngivningen av sina produkter, har identifierat potentiella patentansökningar, har avstått från att söka patent eftersom det inte är rätt väg att skydda deras affärsidé, har gjort förändringar i sina avtal med anställda och/eller kunder och leverantörer, har identifierat att data som de samlar in är affärsstrategisk information och satt upp riktlinjer för datahantering m.m.

Företagen fick en öppen fråga om de tyckte att arbetet med strategin för immateriella tillgångar hade gett dem någon affärsstrategisk nytta, och i så fall på vilket sätt. Många företag lyfte då främst fram att arbetet med strategin hade hjälpt dem att förstå sin affär bättre och vad i deras verksamhet som skapar värde. Det är intressant eftersom det visar att arbetet med strategin verkligen har stärkt företagen i deras affärsutveckling. Flera företag la också stor vikt vid att de nu förstår hur de kan kommunicera sina immateriella tillgångar. En affärsstrategisk nytta av detta är att företagen stärker sin position gentemot investerare. Det kan också på sikt underlätta för företagen att hitta samarbetspartners och kunder, t.ex. genom att de kan kommunicera ett tydligare erbjudande och varumärke. Några företag ansåg att strategin har bidragit till att de nu har en längre vision i de beslut de tar, och ser vad de ska fokusera på i företagets fortsatta utveckling. Fyra företag hade dock svårt att se någon större affärsstrategisk nytta med strategin.

En analys föreslår att rikta checkarna mot tillväxtföretag

Konsulten Lars Aspling har på uppdrag av Vinnova analyserat 190 företag som beviljats IP-checkar 2012 och 2013, för att belysa om och i vilken utsträckning IP-checkarna verkligen når företag som före eller efter tilldelningen kan klassificeras som tillväxtföretag.⁵ Av de 34 företag som beviljades en IP-check år 2012 klassificerades inget som tillväxtföretag varken före eller efter att de hade fått en IP-check. Av de 156 företagen som beviljades en IP-check år 2013 kunde 12 företag (8 procent) klassificeras som tillväxtföretag före de fick checken, och 10 företag (6 procent) som tillväxtföretag efter att de hade fått checken. De genomgående starkaste nyckeltalen har tillväxtföretagen och högst sysselsättningstillväxt per företag hade företag som klassificerats som tillväxtföretag både före och efter att de fått en check.

Aspling rekommenderar att satsningen på IP-checkar bör inriktas på att nå tillväxtorienterade företag med behov av att se över strategier för sina immateriella tillgångar. Värt att notera är att dessa tillväxtanalyser omfattar en treårsperiod före det år när företaget beviljades en IP-check och en treårsperiod efteråt. Totalt omfattar det alltså en period av sju år och det är få företag som klarar av att uppfylla kriterierna för att klassas som tillväxtföretag för en så lång period.

Lärdomar från utvärderingarna har påverkat utformningen av programmet

Utvärderingarna visar att IP-checkarna gör stor nytta, men att insatsen fortfarande kan förbättras ytterligare, främst vad gäller att se till att stödet används till rätt ändamål och att konsulterna tillför projekten kunskap. Prospero uppskattar att 20 – 25 procent av checkarna har använts till att anlita konsulter som saknar kompetens avseende immaterialrätt och hantering av immateriella tillgångar. Några företag har också lämnat fritextsvar som indikerar att ett tiotal företag har använt checken till andra aktiviteter än till affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar. Vinnova justerade därför sina utlysningar och krävde in offert och CV på de

⁵ För att ett företag ska klassificeras som Tillväxtföretag måste 3 av företagets

nyckeltal för den studerade 3-årsperioden uppfylla följande kriterier:

- 1) Sysselsättningen ska under tillväxtperioden öka med >25%.
- 2) Det ackumulativa resultatet för tillväxtperioden ska vara positivt.
- 3) Soliditeten ska vid tillväxtperioden slut uppgå till lägst 20%.

Analysen omfattade dessutom endast företag med minst 5 anställda.

konsulter företaget avsåg att jobba med. På så vis inkluderades val av konsult och det planerade arbetet som en del i bedömningen av om företaget skulle tilldelas en IP-check.

Vidare pekar Prospero på att en handfull företag att de inte har haft någon kontakt med rådgivaren under projektet. En lärdom är därför att rådgivarna som distribuerar medel behöver stärka sin egen kompetens inom hantering av immateriella tillgångar, för att kunna identifiera företag med behov av sådant stöd och hjälpa företagen i att identifiera sina behov och välja konsult. Under perioden 2016–2019 valde Vinnova därför att i högre utsträckning direkt förmedla IP-checkarna, istället för att använda sig av rådgivare som förmedlare. PRV har också parallellt arbetat med att höja kompetensen hos rådgivarna.

PRV:s insatser och resultat

Informationsspridande och kunskapshöjande insatser

Regeringsuppdraget pekade ut att målgrupperna för informationsspridande och kunskapshöjande insatser var små och medelstora företag (SMF), rådgivare, myndigheter i innovationssystemet, forskningsfinansiärer samt universitet och högskolor. Dessutom skulle kunskapshöjningen kopplas till fokusområdena export, tillämpad forskning, öppen innovation, upphandling samt digitalisering.

Uppdraget inkluderade även att belysa och skapa insatser för att bemöta problem kring nedladdning och streaming (upphovsrätt) i den digitala miljön. Denna del av uppdraget löpte från och med juni 2017 parallellt med ett annat uppdrag⁶ och avrapportering sker för tillämpliga delar i denna rapport, men notera att det parallella uppdraget om upphovsrätt även rapporteras separat.

PRV tillsatte för detta regeringsuppdrag en intern styrgrupp, SRU. Styrgruppen har beslutat om aktiviteter inom ramen för regeringsuppdraget samt prioriterat resurser internt på PRV. Styrgruppen, bestående av samtliga Avdelningschefer samt Chefsjuristen, har letts av Margareta Ternell, chef för Marknads- och Kommunikationsavdelningen. Delen om upphovsrätt i digital miljö behandlades dock i en annan styrgrupp, tillsammans med ovan nämnt uppdrag.

För att få upp intresset för och insikten av att värdet av immateriella tillgångar är kritiskt för att skapa hållbar konkurrenskraft och tillväxt i Sverige använde PRV årligen Almedalen och myndighetens egen dag ”Immaterialrättsdagen” i april som intresseväckande arenor. Där har PRV presenterat resultat från undersökningar samt belyst viktiga områden och PRV:s roll som kunskapsspridare. Immaterialrättsdagen har utvecklats till att bli ett välbesökt event med god representation från departement, storföretag och beslutsfattare från andra myndigheter och liknande. I Almedalen har PRV kroat arm med andra aktörer och även arrangerat egna event. Dessa tillfällen har varit bra möjligheter att öppna dörrar och skapa relationer på hög nivå som sedan tagits vidare inom arbetet med respektive målgrupp.

I början av uppdraget gick mycket tid och energi åt till att hitta sammanhang och kontaktpersoner att informera om att immateriella tillgångar är viktigt. I dagsläget blir PRV kontaktade av andra aktörer som vill samarbeta eller ha kunskapshöjning. Intresset från olika samhällsaktörer för att samarbeta med PRV, samt förfrågningar om kunskapshöjande aktiviteter, har ökat märkbart.

⁶ Regeringsuppdraget N2017/04031/IFK.

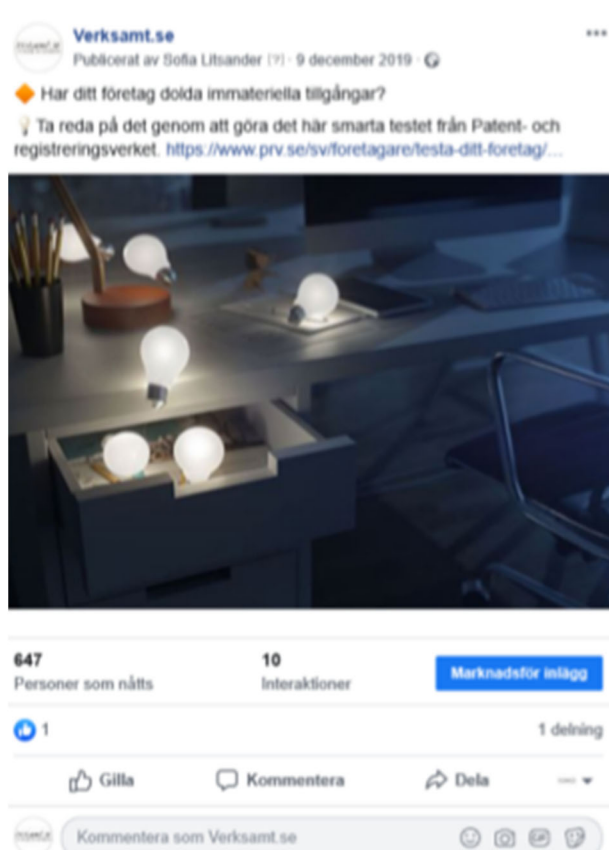
Insatser riktade mot uppdragets målgrupper

Små- och medelstora företag

För att ett företag ska kunna växa och vara konkurrenskraftigt är det viktigt att känna till och kunna hantera immateriella tillgångar strategiskt redan från start. Svenska företag behöver bli bättre på detta. PRV konstaterade dock tidigt att det inte går att rikta sig personligen till företagare med information, de är alltför många. Att primärt nå målgruppen genom det stödsystem som redan är uppbyggt för företagen, genom att säkerställa stödsystemets kompetens, var därför naturligt. En annan erfarenhet är att PRV allra bäst når ut med sina specifika frågor när de sätts i ett sammanhang. Därför har samarbeten med andra aktörer varit gynnsamma.

Exempel på aktiviteter som PRV har genomfört för att nå ut direkt till målgruppen små- och medelstora företag:

- Myndighetssamarbetet Starta och driva företag utgör en värdefull plattform för att sprida information och kunskap om immateriellrättsområdet. Plattformen ger ett sammanhang där målgruppen är mottaglig för informationen, samlar information från ett flertal myndigheter på samma ställe och når ut brett i målgruppen. Under perioden har PRV medverkat med information vid ca 80 Starta-företag-dagar i Stockholm, Göteborg och Malmö samt Eget-företag-mässan i Älvsjö. Över 25 000 personliga kontakter har där fått veta mer om immateriella tillgångar.
- PRV har varit med och utvecklat Verksamt.se tillsammans med andra myndigheter. Webbplatsen arbetar med temamånader och vid ett flertal tillfällen har temat varit immateriella tillgångar. Antalet besökare som kommer till prv.se från verksamt.se har ökat varje år. 2019 var det över 10 000 besökare som kom därifrån för att veta mer om PRV:s frågor. Nedan ett exempel på när PRV syns i Verksamts sociala medier:

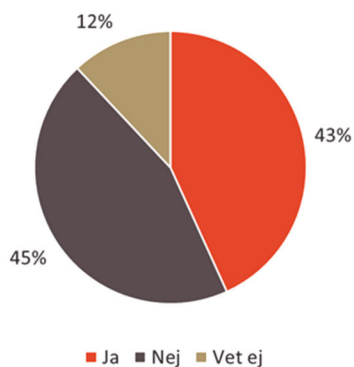
- För att lära känna målgruppen bättre gjordes ett personligt utskick till 1 377 medelstora företag, där intresserade företag fick besök av PRV:s målgruppsansvariga. Intresset för detta utskick var lågt och PRV konstaterade att det är svårt att nå de medelstora företagen. Informationen är viktig för dem, men de har ”inte tid” att tänka på frågorna. De tre företag myndigheten fick kontakt med och genomförde uppföljande möten med var mycket nöjda. Exempel på åtgärder som dessa företag genomförde efter mötena: utsåg en person som ansvarade för att ha övergripande koll på företagets immateriella tillgångar, utvecklade eller lade till viktiga avsnitt i anställningsavtal för att säkra att know how stannar inom företaget och såg över sin varumärkesstrategi.
- Betalt samarbete med bloggen Teknikfik: <https://teknifik.se/> Exempel på reaktioner på denna blogg är: ”Ser fram emot att följa” samt ”Coolt. Verkligen ett område som har stor betydelse, inte minst för innovatörer, teknikskapare mfl. Nyttigt med spridning av kunskap!”
- Hösten 2019 deltog PRV med monter på Formex-mässan och fyllde även en hel dag på stora scenen med åtta stycken halvtimmeslånga seminarier om immateriella tillgångar, med både interna och externa experter.
- PRV har närmat sig Ung Företagsamhet och konstaterat att det är en målgrupp som det går att göra mycket mer med. Intresse finns även från deras sida.

- På senare tid har PRV börjat samarbeta med Nyföretagarcentrum för att nå ut till deras medlemsföretag. Detta samarbete är nytt och det är för tidigt att redogöra för resultat.
- En synlighetskampanj där budskapet ”har du dolda tillgångar” har sänts ut genom köpta annonser och reklamplatser både fysiskt och på nätet. Dessa kampanjer har pekat mot Genomlysningen, som är ett företagartest på PRV:s webbplats där användaren får upp ögonen för sina immateriella tillgångar på ett lättisamt sätt. Efter att ha genomfört ”Genomlysningen” slussas användaren vidare till fördjupad information samt tips på främjarorganisationer (rådgivare). I samband med framtagandet av Genomlysningen har PRV arbetat fram en kort intresseväckande film om dolda tillgångar inom företag. Filmen har visats på Arlanda Express, YouTube, TV4Play, Facebook och på sajter som täcker Sverige geografiskt samt affärs- och resesajter. För att vidare belysa företagens dolda tillgångar har annonser kopplade till filmen också visats i flertalet av de större dagstidningarna samt affärspress. Motsvarande annonser har också funnits på brickborden på X2000 och inrikesflyg. Testet Genomlysningen har haft nästan 100 000 visningar och en medelbesökstid på ca 2 minuter. I samband med PRV:s kampanjinsatser har antalet personer som gör testet ökat, vilket är ett kvitto på att synlighet är viktigt för att öka uppmärksamheten för frågor om immateriella tillgångar.

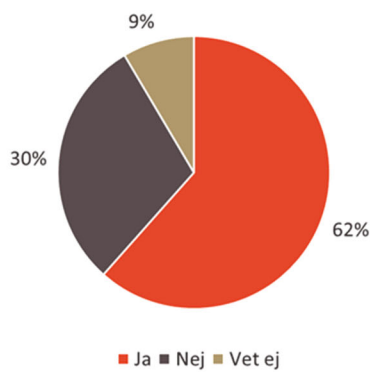
De som uppmärksammat PRV:s kunskapshöjande insatser har ökat sitt arbete relaterat till immateriella tillgångar i högre utsträckning än övriga, enligt en HUI-undersökning som genomfördes på uppdrag av PRV i december 2018, se bild nedan.

Organisationer som uppmärksammat PRV:s kunskapshöjande kampanjer arbetar mer aktivt med immateriella tillgångar

43 procent av organisationerna uppger att de har ökat sitt arbete med immateriella tillgångar under de senaste två åren.

Av de som har uppmärksammat PRV:s kunskapshöjande insatser uppger 62 procent att de har ökat sitt arbete relaterat till immateriella tillgångar jämfört med 43 procent totalt.

Efter att ha pratat med målgruppen har PRV konstaterat att det finns frågor där de behöver mer information. Myndigheten har därför tagit fram ”informationspaket” på sin hemsida, till exempel om intrång och om vikten av avtal. Dessa frågor är del av den verklighet som företagen finns i när det handlar om immateriella tillgångar, så även om det inte är frågor som PRV rådgör i eller handlägger, så behöver myndigheten kommunicera dessa på en övergripande nivå för att

ge ett sammanhang och vara relevanta. Att prata om skydd är för företagaren helt ointressant, man behöver prata om värde för att fånga intresset, det är därför viktigt att förklara och exemplifiera att det lönar sig att investera tid och pengar på att hantera sina immateriella tillgångar.

När PRV på olika sätt riktade sig specifikt till de medelstora företagen visade det sig att dessa företag var mycket svåra att nå. PRV:s fokus flyttades därför till de mindre företagen för att säkerställa att kunskapen om immateriella tillgångar finns med redan från start. Om de små företagen tänker in frågorna från början och ges större chans att växa och dessa har då med sig kunskapen om immateriella tillgångar när de blir medelstora.

Ett annat exempel på informationspaketering är att PRV, tillsammans med dataspelsbranschen, har tagit fram ett baspaket om immaterialrätt som publicerades på PRV:s hemsida. Med baspaketet vill PRV bidra till att höja kunskapen kring immaterialrätt hos målgruppen unga spelutvecklare, göra målgruppen väl rustad för utveckling, anställning, rådgivning, avtalsituationer och marknadsföring. Baspaketet är utformat så att det även ska kunna användas av rådgivare, inkubatorer och högskola som kommer i kontakt med unga spelutvecklare. Denna information har varit välbesökt, mer än 44 000 sidvisningar, och mycket uppskattad.

Framtida behov

Kunskapsbristen gällande immateriella tillgångar är stor. I EUIPO:s studie Intellectual Property SME Scoreboard 2019, med data från SMF i EU:s 28 länder, framgår att: "For those SMEs without registered intellectual property rights, the main reason for not registering was a lack of knowledge about what IP is and its benefits.", samt "Only 25 % of medium-sized IPR owners have professionally valued their intangible assets, and this drops to 20 % for both small and micro-sized IPR owners." Dessa resultat gäller för EU, men då det i Sverige inte finns något krav på utbildning i immateriella tillgångar i skolan är läget troligen inte är bättre här än i EU.

PRV startade missionen kunskapshöjning efter en kartläggning av vilka aktörer som var relevanta och inventering av de ingångar och relationer som redan fanns på myndigheten. Många aktörer var självklara att samarbeta med, men det var inte alltid lika självklart att de såg nyttan av att prata med PRV. Att skapa relationer och ambassadörer blev nyckeln. Värdet av immateriella tillgångar inses först då rädslor, fördomar och okunskap skingrats och känslan infinner sig av att det inte är slöseri med tid att sätta sig in i frågorna, och att det inte är övermäktigt krångligt. För både personer och organisationer gäller att när de väl insett värdet och nyttan så är de glada att de tagit sig tiden att lyssna, men det är svårt att få deras öra från början. Samma parallell kan dras till seminarier PRV arrangerar: de är ofta väldigt uppskattade av de som kommer. Att skapa intresse och engagemang för frågorna har varit och är även framöver den största utmaningen. PRV har insett att myndigheten får mer effekt av att finnas i andra aktörers sammanhang och nätverk och på andras arenor för att nå ut med sitt budskap.

Främjare

De i uppdraget omnämnda "rådgivare" har bytt namn till "främjare" för att bättre avspegla de personer och organisationer som behövde kunskapshöjas. Namnbytet initierades för att även de som inte arbetade direkt som företagsrådgivare skulle känna sig träffade och vilja höra mer på

budskapet, detta gäller exempelvis kommuner, näringslivskontor och andra företagarnära kluster.

Exempel på aktiviteter:

- En immaterialrättsmodul har skapats i Business Swedens Steps To Export-guide. Guiden används då Business Swedens exportrådgivare sitter med företaget som ska få stöd. Att immaterialrätten inte glöms bort i detta sammanhang är kritiskt.
- Några nyckelpersoner på Almi har förstått värdet av att företag förstår värdet av att tänka på sina immateriella tillgångar. Detta har bland annat resulterat i en 3-timmars dragning ”Öka dina affärer med immateriella tillgångar” som erbjuds Almis dotterbolag runt om i Sverige. Almi och PRV håller denna dragning gemensamt för intresserade företag. Exempel på citat från Almi-kontakt: ”Det var jättekul att göra aktiviteten med er, så nu vill jag redan planera in nästa tillfälle, då det var så bra intresse”.
- Kursen ”Affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar” har under perioden 2016–2019 genomförts vid 8 tillfällen och utbildat 120 främjare runt om i landet. Denna kurs är en heldag uppbyggd med case och dialog, med externa föreläsare, för att säkerställa att främjarna inte duckar området immateriella tillgångar i sin kontakt med företag av anledningen att främjaren själv inte känner sig tillräckligt rustad.
- Under 2019 startade PRV upp mini-seminarium för främjare, som ges via webben. PRV, ibland tillsammans med extern gäst, pratar om ett aktuellt tema (exempelvis upphovsrätt, omvärldsbevakning, design) och öppnar därefter upp för frågor. Ungefär en gång per månad har dessa genomförts och fler och fler främjare hittar till dessa. Dessa seminarier var ett strategiskt val för att nå ut till hela landet, inklusive lands- och glesbygd, på ett hållbart sätt.
- Under perioden har PRV genomfört ett antal seminarier till främjare, som även webbsänts. Flertalet av dessa kunde ses live men låg även kvar på PRV:s webbplats dit intresserade kunde hänvisas. De har dock i dagsläget tagits bort p.g.a. Tillgänglighetsdirektivet.
- Tillsammans med Sveriges Allmänna Utrikeshandelsförening (SAU) har PRV genomfört ett antal seminarier med olika länder och regioner som tema. Kina, Brasilien, USA, Indien och EU.

I början av uppdraget delades Sveriges karta upp mellan 11-12 personer (totalt ett person-år) som fick ansvaret att lära känna sina regioner, se vilka främjarorganisationer som är starka, ta reda på vilka sammanhang att synas i som finns, skapa relationer med relevanta aktörer etc. Efter en period konstaterades att det var svårt att prioritera dessa insatser framför övrig verksamhet och gruppen justerades ner till fyra personer (fortfarande totalt ett person-år) med tydligare ansvar och tätare samarbete. Detta gav effekt och är det sätt som används än idag. En effekt av det arbete som lagts ned på att arbeta gentemot främjarna är att de allt oftare kommer med förfrågningar om gemensamma aktiviteter.

Ett exempel på synergi mellan främjaransvariga är att ansvarig för Norrland/Västerbotten tidigt började skicka "fredagshälsning" till sina främjarkontakter, med senaste nytt om seminarium informationslänkar till hemsidan etc. Responser på detta mail var mycket positiv. Detta utvecklades i den nya gruppen till att i dagsläget alla våra främjarkontakter ute i landet får ett sådant personligt mail från "sin" kontaktperson en gång i månaden. De fyra främjaransvariga är ansvariga för att sätta ihop mailet var fjärde gång (dvs en gång var tolfte vecka). Detta ger effektivitet i alla led och kunskapshöjning i hela landet.

Framtida behov

Kunskapsnivån om hanteringen av immateriella tillgångar bland främjare varierar kraftigt. Det finns främjare som är experter, men många av dem har ringa - eller ingen - erfarenhet av dessa frågor. Att fortsätta höja kunskapen i denna grupp är mycket viktigt, då dessa kan säkerställa att affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar beaktas då företag och akademi söker sig till främjaren för råd och finansiering. Har inte främjaren denna kompetens riskerar dessa frågor att tappas bort - och därmed försvagas konkurrenskraft och tillväxt.

Myndigheter och forskningsfinansiärer

I arbetet med dessa målgrupper har fokus legat på att lyfta kunskapen om värdet av immateriella tillgångar samt användningen av patentinformation, både direkt till målgruppen men även indirekt till gemensamma intressenter, som företagare, rådgivare och svenska lärosäten. Den stora utmaningen med denna målgrupp är att få till långsiktiga samarbeten och att komma in i den andra myndighetens processer för att få varaktig effekt. Att kunskapshöja är därför första steget.

Kunskapshöjning har skett på följande myndigheter: Upphandlingsmyndigheten, Vinnova, Tillväxtverket, SLL, Naturvårdsverket, SKL, EI, EKN, Bolagsverket, Statens Medieråd, Energimyndigheten, PTS, Kemikalieinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Svenska Institutet, Swedac, Tillväxtanalys, EEN, ALMI, Business Sweden, RISE, Tullverket, Polisen, Skolverket.

Exempel på reaktioner efter sådana dragningar: "Detta var jätteintressant, jag som alltid tänkt att immaterialrätt är lika med patent" (Tillväxtverket), "Jag hade ingen aning om att vi skulle hitta så många gemensamma intressanta områden med er" (Naturvårdsverket), "PRV:s framträdande var det mest matnyttiga på hela dagen" (deltagare på seminarium hos PTS).

Utifrån de dialoger PRV har fört med forskningsfinansiärerna (Vetenskapsrådet, Formas, Forte, Vinnova, Energimyndigheten, SSF och Mistra) upplever PRV ett uppenbart behov för forskningsfinansiärerna att bättre förstå immaterialrätt och hantering av immateriella tillgångarna. Som exempel finns det behov av att tydliggöra ansvarsavgränsningar i flerpartsavtal i gränssnittet mellan lärosäten, forskningsfinansiärer och industri. För att den forskning som finansieras i slutändan ska kunna tillämpas och komma samhället till gagn är det en viktig grund att ägandet, hanteringen och förvaltningen av de immateriella tillgångarna (forskningsdata, arbetsmetoder, analysmetoder, tekniska lösningar) är reglerade. PRV samlade inom ramen för uppdraget lärosäten, forskningsfinansiärer och industri till ett "Forum för erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning" för att få aktörerna att gemensamt diskutera hur vi når lyckosamma samarbetsprojekt - för att i förlängningen förbättra förutsättningarna för tillämpad

forskning. En viktig del i sammanhanget är hur de immateriella tillgångarna hanteras, ägs och förvaltas. I det workshoparbete som genomfördes fick forskningsfinansiärerna möjligheten att föra en egen dialog sinsemellan och det framkom där skillnader i kunskap. Aktörerna fick därför möjlighet att bidra till varandras höjda kunskap inom området. Forskningsfinansiärerna ansåg själva att det var mycket värdefullt att träffa andra forskningsfinansiärer och få möjlighet att utbyta erfarenheter kring den specifika frågan då de anser att de själva inte har expertkunskap när det gäller dessa frågor och såg gärna PRV som en plattform för kunskap. De var inte alla medvetna om behovet av gemensamma principer för hur immaterialrättigheterna ska hanteras/fördelas samt att det finns förväntningar på forskningsfinansiärerna att bidra med förutsättningar till lyckade samarbeten.

Patentinformation

I PRV:s dialog med myndigheter och forskningsfinansiärer har patentinformation varit en viktig utgångspunkt. Som exempel har PRV, i syfte att lyfta fram potentialen i patentinformation, i dialog med Naturvårdsverket varit behjälpliga med kunskapskartläggning av vattenrening genom patentinformation. Tillsammans med Kemikalieinspektionen har patentinformation använts för att identifiera farliga kemikalier inom nya teknikområden. I samarbete med Vinnova har ett patentinformationsarbete genomförts kring den medialt uppmärksammade gensaxen CrisprCas, samt även på övergripande teknologier för att kunna förutspå trender inför kommande satsningar. Patentinformation har även lyfts i dialogen med PTS, då med fokus på hur de skulle kunna använda det som verktyg för omvärldsbevakning inför utlysningar i sina innovationstävlingar. Även Energimyndigheten har visat ett stort intresse för patentinformation som beslutsunderlag och omvärldsbevakning. I slutet av 2019 genomfördes en portföljanalys av ett antal bolag som beviljats medel av Energimyndigheten för att kunna ställa frågor och dra lärdomar. En stor rapport på tema Antibiotikaresistens togs också fram av PRV:s informationsspecialister, för att kunna användas som intresseväckare för patentinformation.

PRV och myndigheterna har i flera fall genomfört aktiviteter efter de inledande kunskapshöjande mötena:

- I Bolagsverkets bekräftelseutskick till företag som ansökt om bolagsnamn kommer information om att det är skillnad mellan bolagsnamn, varumärke och domännamn, samt en länk till mer info på prv.se att införas. Alla företag behöver vända sig till Bolagsverket, så genomslaget för denna information kommer vara stor.
- Kunskapshöjning av Bolagsverkets kundsupport innebär att fler kunder som behöver få information om immaterialrättsliga frågor får information om detta och kan hänvisas till PRV:s kundsupport.
- Vinnova har lagt in en länk till företagartestet ”Genomlysningen” på prv.se i samband med utlysningen till de företag som söker medel inom Vinnovas program för innovativa start-ups. Detta innebär att dessa företag inte bara får en fråga om immateriella tillgångar, utan även kan testa sig själva och få förståelse för vad detta innebär.

- PRV har genomfört en kunskaphöjning av företag som blivit beviljade medel i PTS innovationstävling. Även PTS anställda och representanter från ett par andra myndigheter deltog.
- PRV har hållit en föreläsning där Energimyndigheten samlade företag som blivit beviljade medel tillsammans med av sina egna anställda.
- PRV har en dialog med Tillväxtverket inom ramen för landsbygdsuppdraget samt i ett pågående gemensamt arbete tillsammans med de regionala exportcentrumen med syftet att underlätta och förbättra för svenska företag att lyckas med sina exportsatsningar.
- Det har visat sig vara effektivt att använda redan befintliga nätverk och kanaler för att i förlängningen nå andra myndigheter, men också övriga målgrupper. Exempelvis har PRV genom RiS-projektet (Rörlighet i Staten) träffa upphandlingsnätverket och diskuterat immaterialrätt och immateriella tillgångar med representanter från fem olika myndigheter.
- Flera myndigheter har fått upp ögonen för frågor kring immateriella tillgångar och har själva kontaktat PRV och efterfrågat utbildning av upphovsrätt. Det har då främst kopplat till deras egen hantering av upphovsrättsligt skyddat material i form av text och bilder.

Framtida behov

I och med möjligheten att kunna fokusera på myndigheter och forskningsfinansiärer så har kunskapen om immaterialrättsliga frågor ökat, liksom intresset för frågorna. PRV har blivit en mer självklar aktör i innovationssammanhang. Allt fler myndigheter och forskningsfinansiärer kontaktar nu PRV med frågor och samarbetsförslag. Det går att göra mycket mer mot dessa målgrupper.

Universitet och högskolor

Att kunskaphöja universitet och högskolor inom immateriella tillgångar är inte så lätt eftersom det är svårt att påverka läroplaner. Att nå forskarna är inte heller enkelt, eftersom många forskare inte ser nyttan eller möjligheten för dem med att nyttiggöra sina forskningsresultat. De forskare som arbetar med nyttiggörande är oftast inte heller medvetna om att det är viktigt att ha viss kunskap om immaterialrätt för att lyckas med innovation och nyttiggörande. En tredje utmaning är att lärosätena ofta inte ser incitament att propagera för nyttiggörande, varken specifikt med hjälp av immaterialrätt eller generellt. Den målgrupp som varit lättast att frälsa har varit entreprenöriella studenter, de har hittat till PRV:s utbildningsaktiviteter och deltagit med stort engagemang. På lång sikt krävs dock att frågor om immateriella tillgångar tas in brett i obligatoriska kurser, både för studenter och doktorander, där kursinnehållet anpassas efter respektive utbildnings profil. På så sätt säkerställs att marknaden, näringslivet, offentlig sektor och civilsamhället genomsyras av människor som förstår immaterialrättens roll på alla områden. PRV vill även nå de som är kvar inom akademien och som behöver kunskap om kunskapstillgångar, så att forskning kan nyttiggöras på lämpligast sätt.

Ett annat spår är att inom forskning även ta hänsyn till det immaterialrättsliga läget inom forskningsfältet, som en del av omvärldsbevakningen. Särskilt i patentinformation finns mycket att hämta. Exempel: En doktorand i Uppsala deltog på en halvdags dragning om hur man själv kan leta i patentinformation på nätet. Efter att ha insett att hans egen forskning redan var beforskad kunde han svänga sitt eget arbete till ett närliggande område och därmed använda det redan beviljade anslaget för att skapa ny kunskap, istället för att slösa både anslagspengar och egen tid och energi.

Genom åren har kontakt tagits med 29 av 35 lärosäten. En prioritering gjordes för att använda PRV:s resurser mest effektivt. På 20 lärosäten har PRV genomfört utbildningar, i många fall fler än en utbildning. PRV har vänt sig till forskare, doktorander, studenter och ledningsgrupper med differentierade aktiviteter till varje kategori, till exempel fördjupade pass för de förstnämnda och ögonöppnande lunchföreläsningar för studenter.

Inom akademin finns många miljöer att kunskapshöja, och akademin har många gränssnitt till andra målgrupper och andra fokusområden som pekats ut i regeringsuppdraget. I dessa gränssnitt behöver det vara klart vem som äger vad för att skapa ett hållbart samarbete. Inkubatorer och Science Parks innehåller småföretag och företagsfrämjare. Innovationskontor och holdingbolag är i sig stödsystem som har mycket olika nivå på kompetens inom immateriella tillgångar. Även om systemen rymmer flera verkliga experter så behövs en kunskapshöjning generellt. Att kroka arm med detta stödsystem för att kunskapshöja forskare och studenter var ett mycket bra arbetssätt. Tillsammans med dem skapade PRV arrangemang där PRV stod för sakkunskap om immaterialrätt och patentinformation och innovationskontoret fanns på plats för att ta hand om specifika frågor och fånga upp inför fortsatt dialog. I flera fall var PRV:s insats en del i en större kurs, som universitetet håller på teman som innovation, nyttiggörande, samverkan och/eller entreprenörskap.

I starten vände PRV sig främst till tekniska högskolor. Med tiden utvecklades spännande dialoger och samarbeten med andra aktörer. Exempelvis blev en dialog tillsammans med KI på tema social innovation mycket uppskattad och spreds vidare till andra lärosäten.

Axplock från kursutvärderingar: Uppföljningen av en kurs på KTH visade att 12 av 19 deltagare inte hade någon tidigare kunskap om immateriella rättigheter. 18 av deltagarna angav att de tyckte det grundläggande seminariet om immateriella rättigheter var utmärkt eller mycket bra. Vidare tyckte samtliga deltagare att både seminariet om patentinformation och seminariet om att skapa värde från immateriella tillgångar var utmärkt eller mycket bra. I uppföljningen av kursen på KI sa deltagarna bl.a. att kursen varit användbar och gett en bra överblick över ämnet, samt att gruppdiskussionerna var värdefulla.

PRV har också tillsammans med representanter för regionens lärosäte tagit initiativ till regionala träffar med regionens forskare, innovationsstödsystem, företagare och makthavare. Träffarna har handlat om nyttiggörande av forskningsresultat med hjälp av immaterialrättsliga verktyg. Träffarna ger dubbel nytta, dels som kunskapshöjning om immaterialrätt, dels som en brobyggare mellan lärosätet och dess forskare och företagandet i det omgivande samhället.

Ett citat från en av träffarna i Örebro:

”PRV var mycket samarbetsvilliga och vill finnas med fysisk närvaro här i framtiden. De vill inte bara vara en stor grå myndighetsklump, utan vill vara mer ute i landet där företagen finns och verkar. Det här var också ett bra möte ur samverkansperspektiv och väldigt bra för relationen mellan oss på Creative House och Örebro universitet. I raden av redan pågående samarbeten kom det många nya kreativa idéer för framtida projekt.”

Antalet aktiviteter ökade kraftigt under perioden, då PRV:s samarbete med lärosätenas innovationskontor och andra innovationsstöd förbättrades och då PRV blev mer diversifierade i sitt erbjudande.

Framtida behov

PRV har förstått vad lärosätena brottas med, nämligen frågan om hur de ska bli bättre på att nyttiggöra sina forskningsresultat och därmed stärka Sveriges konkurrenskraft och förmåga att möta dagens och framtidens utmaningar, samtidigt som de ska värna den akademiska friheten. Framförallt har PRV konstaterat en brist på kunskap om immateriella tillgångar och identifierat hur myndigheten kan stötta lärosäten på detta område, nämligen genom att göra innovatörer och innovationsstöd på lärosätena medvetna om hur de kan använda immaterialrättsliga verktyg för att skapa värde ur forskningsresultat. Nya kurser har tagits fram, nya arenor har besökts. PRV har knutits till andra aktörers befintliga arenor och nya samarbetspartners har knutits till myndighetens arbete.

PRV har nått långt över tusen individer – studenter, doktorander, forskare och innovationsstödjare – som nu kan bidra till Sveriges innovations- och konkurrenskraft med insikter om immaterialrättens roll för att nyttiggöra forskningsresultat och på andra sätt skapa värde ur immateriella tillgångar.

PRV har byggt upp ett brett kontaktnät på Sveriges lärosäten. Det är viktigt att PRV fortsätter stärka dessa kontaktnät och gränssnitt så att nyttiggörandet av forskning i Sverige fortsätter förbättras.

PRV är med i referensgruppen till Innovationsstödutredningen och kommer där, liksom inför forskningspropositionen hösten 2020, arbeta för att PRV i samarbete med Vinnova initierar ett nationellt kunskapsnav om immateriella tillgångar och immaterialrätt. Navet ska samla kompetens, kunskap och information och vara ett forum där nätverken kan mötas, både digitalt och fysiskt. Navet ska bland annat fungera som ett kompletterande stöd till innovationsstödet på lärosätena likväl som innovationsstödet ska bidra med sin kompetens till kunskapsnavet. Det tänkta nationella kunskapsnavet är inte enkom för akademien, utan ska även samverka med exempelvis företagens innovationsstödssystem och andra aktörer som behöver mer kunskap om immateriella tillgångar och immaterialrätt.

Insatser riktade mot uppdragets fokusområden

I uppdraget nämndes fem fokusområden som skulle kopplas till kunskapshöjningen. Till varje fokusområde kopplades en fokusområdesansvarig på PRV som fick i uppgift att

omvärldsbevaka för att hitta lämpliga sammanhang att nätverka, utbilda, hitta synergier och kopplingar till immaterialrätt. Under uppdragets sista år togs även information fram till prv.se för att ge intressenter möjlighet att läsa mer om kopplingen och nyttan av att tänka immateriella tillgångar i dessa sammanhang. Samlingssidan finns här: <https://www.prv.se/sv/om-oss/vision-och-uppdrag/fokusomraden/>

Öppen innovation

Öppen innovation innebär samverkan över företags- och/eller organisationsgränser i arbetet med nya produkter och/eller tjänster. Framgångsrik samverkan kräver kunskap om immateriella tillgångar och dess hantering. PRV har haft ambitionen att informera om immaterialrättens centrala roll i öppen innovation. Till exempel har PRV betonat betydelsen av att ha ordning på sina egna immateriella tillgångar när man går in i öppet innovationsarbete.

PRV deltog i framtagningen av ISO standard 56000 för innovationsledning och specifikt i kapitlet om IP. I detta nätverk spreds kunskap och hämtades erfarenheter från deltagare i gruppen. SIS anordnade under perioden ett plenarmöte med deltagare från hela världen. Vikten av immateriella tillgångar belystes ordentligt.

Det finns stort intresse för samarbeten mellan små och stora företag, men farhågor och skilda målsättningar kan sätta käppar i hjulen. PRV tog därför initiativ till dialogmötet PRV Open 2019, där storföretag, SMF och främjare kunde dela med sig av erfarenheter, farhågor, önskemål och konkreta tips. Målsättningen var att formulera några principer (white paper) som skulle kunna användas i rådgivande syfte framöver. Responsen från deltagarna har varit mycket positiv, och i skrivande stund färdigställs ett white paper tillsammans med målgrupperna.

PRV engagerade sig i ett pågående arbete om öppen innovation inom organisationen Innovationsledarna. Sammanhanget var högst relevant då många ledare inom innovation kunde nås vid ett och samma tillfälle.

För att förklara kopplingen mellan immateriella rättigheter och öppen innovation genomfördes ett webinarium⁷ på temat där en expert på öppen innovation från RISE var inbjuden för att dela sina erfarenheter.

Upphandling

Upphandlingsmyndigheten har genomgått organisationsförändringar under den period som PRV har haft regeringsuppdraget, så PRV konstaterade tidigt att det var mer effektivt att vara aktiv på de andra fokusområdena utöver upphandling. Att tänka immaterialrätt i samband med upphandling är dock viktigt och något PRV behöver komma tillbaka till.

PRV genomförde omvärldsbevakning och följande konkreta aktiviteter för att kunskapshöja inom området upphandling och immateriella tillgångar:

- PRV har kunskapshöjt Stockholm Läns Landsting, som på olika sätt arbetar med upphandling som innefattar patent och läkemedel. Det ledde till en liknande dragning

⁷ <https://www.prv.se/sv/om-oss/webbsanda-seminarier/oppen-innovation/>

för SKL:s kategoriråd inom Landstingsnätverket för Upphandling, som består av läkemedelsupphandlare från Sveriges landsting/regioner.

- Diskussion med nätverket för upphandling inom RiS-projektet (Rörlighet i Staten) där PRV pratade immaterialrätt och immateriella tillgångar med representanter från fem olika myndigheter. En ambition var att fånga upp frågeställningar rörande immaterialrätt och upphandling för att inkludera dessa i kommande samarbete med Upphandlingsmyndigheten.

Vid sidan om aktiviteter har information tagits fram på prv.se⁸ för att på ett enkelt sätt förklara kopplingen mellan immateriella rättigheter och upphandling för företagare.

Export

Internationalisering adderar ett antal perspektiv till den allmänna rådgivning som PRV ger. Samma grundläggande principer för immateriella tillgångar är relevanta både för den nationella hemmamarknaden och för internationella marknader. Globaliseringen medför dock ökad konkurrens och riskexponering, vilket ytterligare förstärks av digitaliseringen som innebär att många företag agerar på en internationell öppen marknad från dag ett, medvetet eller ej. PRV har därför i seminarier och annan information lyft fram vad företag och olika aktörer bör tänka på i samband med utlysningar, partnerskap och utlandsetableringar. Ett par exempel:

- I samarbete med Sveriges Allmänna Utrikeshandelsförening (SAU) har PRV arrangerat seminarier med fokus på olika länder och regioner, som Kina, Brasilien, USA, Indien och EU. Seminarierna var riktade till bl.a. främjare och SMF. Deltagarna har varit mycket nöjda, men också önskat mer fördjupad information och stöd.
- PRV har också bidragit till Energimyndighetens satsning ”India Innovation Accelerator” där PRV tillsammans med EKN, SEK, Almi, Business Sweden och Swedfund har mött SMF med intresse att etablera affärer i Indien. Deltagarna har varit mycket nöjda, men också önskat mer fördjupad information och stöd.
- PRV har också höjt kunskapen generellt inom exportfrämjandet och sökt synergier genom samverkan med Team Swedens tematiska grupper (Indien, Brasilien och KKN), samt med ambassader, handelskammare och Business Sweden.

Texten på hemsidan om export finns här: <https://www.prv.se/sv/foretagare/handel-med-andra-lander/>

Tillämpad forskning

Detta fokusområde kopplas starkt ihop med det arbete som skett för målgrupp universitet och högskolor samt forskningsfinansiärerna. Fokusområdesansvarig hade i uppgift att omvärldsbevaka vad som är på gång inom universitet och högskolor, med särskilt fokus på hur de inom tillämpad forskning använder sig av immaterialrätt för att nå ut med sin forskning. Detta genomfördes både genom omvärldsbevakning på nätet, samt deltagande på ett flertal

⁸ <https://www.prv.se/sv/foretagare/upphandling-och-immateriella-rattigheter/>

konferenser och möten, däribland Högsolor och Samhälle i Samverkan (HSS) vid Örebro Universitet, "How do we assess scientific quality" på Kungliga Vetenskapsakademien, möte i IMP-projektet, Innovation by Collaboration av SNITTS och Social Innovation Summit av Mötesplats Social Innovation.

Social Innovation Summit i Malmö 2019 var särskilt givande och bidrog även till ett större kontaktnät. Exempelvis skapades kontakt med Umeå Universitet, vilket har lett till att Uminova tillsammans med PRV ska hålla en gemensam kurs i "Nyttiggörande och innovation".

Deltagarna är doktorander inom Teknisk/Naturvetenskaplig fakultet och Humanistisk/Samhällsvetenskaplig fakultet vid Umeå Universitet. Vid eventet "How do we assess scientific quality" på Kungliga Vetenskapsakademien diskuterade forskningsfinansiärer och akademien bland annat huruvida patent skulle rankas lika högt som vetenskapliga artiklar när det kommer till att söka forskningsanslag.

2018 anordnade PRV ett event för "Kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte" med deltagare från innovationskontor, lärosäten, näringsliv och forskningsfinansiärer. Eventet handlade till stor del om vikten av avtal och avtalsskrivning vid samarbeten mellan dessa. Att PRV anordnade detta event var väldigt uppskattat från deltagarna, som poängterade att det var bra att PRV är en neutral och oberoende part i sammanhanget.

Information gällande temat finns på hemsidan här: <https://www.prv.se/sv/student-och-forskare/>

Digitalisering

Inom detta tema finns många kopplingar till immateriella tillgångar. Exempelvis öppna data, både ur aspekten att detta är en immateriell tillgång som det behövs kunskapshöjning inom, där kanske PRV i framtiden borde ta ett ansvar (till samhället i övrigt inklusive andra myndigheter som ställt frågan till oss). En dialog om detta har inletts med DIGG. Ett annat spår är patentinformation – hur kan den guldgruva som finns i patentinformation bli tillgänglig (och intressant) för utvecklare utanför IP-branschen.

Under fokusområdets rubrik har PRV kunskapshöjt inom exempelvis "kan man skydda appar", AI, upphovsrätt på nätet samt hållit seminariet "AI, digitalisering och immaterialrätt".

Digitalisering har även stark koppling till digitalisering 4.0 som var fokus 2019 på PRV:s största event "Immaterialrättsdagen". Även Immaterialrättsdagen 2018, med temat "En digital affär", hade sin bas i digitalisering och piratkopiering.

Framtida behov

Samtliga fem fokusområden är fortsatt högst relevanta att bevaka och knyta kunskapshöjande insatser kring. För att vara fortsatt relevanta behöver PRV vara aktiva inom dessa områden där immaterialrätt och immateriella tillgångar är en viktig pusselbit.

Förstärkt dialog och samarbete med externa aktörer

PRV och Vinnova har arbetat med att utveckla dialogen med näringsliv och professionella aktörer inom immaterialrätt. Vinnova har främst arbetat via rådgivare, som i sin tur har direkt kontakt med företag och professionella aktörer.

IP-specialister

I ramen för regeringsuppdraget har PRV även samarbetat med IP-specialister. PRV hade en upparbetad relation till en stor del av patent- och varumärkesbranschen innan detta uppdrag och de relationerna har breddats och utvecklats mycket väl under åren och varit till stor nytta i uppdraget. Inledningsvis noterades en del skepsis från deras sida, då gränsen mellan information, kunskapshöjning och rådgivning inte var helt tydlig. Upplevelsen är att den oron lade sig ganska snabbt och det konstaterades att ”ju mer företagen och lärosätena kan om frågorna ju fler kunder får de själva”. För många del var det från början applåderat att PRV fick ansvar att kunskapshöja inom dessa frågor då samsynen kring att kunskapsnivån är låg fanns hos hela branschen.

Under perioden har IP-specialisterna varit delaktiga som föreläsare på våra seminarier, då frågorna ibland är mer konkreta och någon som kan svara på företagarnas frågor är mycket bra och trovärdigt att ha med. En farhåga inför uppdraget var risken att PRV som myndighet inte får uppfattas rekommendera en enskild aktör vilket det kan uppfattas som vid en gemensam aktivitet. Stora delar av branschen har fått erbjudande att vara med vid olika tillfällen och det har genomförts så pass många olika aktiviteter så att det inte har upplevts som något problem. PRV har heller inte fått signaler på det från några externa aktörer.

Idag har PRV en dialog med IP-branschen på en ny nivå vilket innebär att även dialogen om frågor kopplat till PRV:s övriga verksamhet blir mer naturlig och jämbördig. Det märks framför allt i dialogen med advokater som tidigare inte hade någon naturlig kontakt med PRV och patentombuds syn på PRV jämte internationella motsvarigheten EPO. Ett mycket bra exempel på konstruktivt och givande samarbete med en myndighet och dess bransch med målsättningen att nå ut med ett budskap utanför branschen.

Några exempel på då PRV har kopplat in IP-specialisterna i det kunskapshöjande arbetet:

- Seminarierna med Sveriges Allmänna Utrikeshandelsförening, som nämns ovan under fokusområdet Export, där ett flertal representanter från industrin, ombud och advokatbyråer medverkat.
- PRV och Vinnovas gemensamma seminarier om IP-checkar.
- PRV Open 2019, som nämns under fokusområdet Öppen innovation.
- Forum för erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning 2018 - samverkan mellan akademi och näringsliv som nämns under fokusområdet Tillämpad forskning och Öppen Innovation.

Insatser för upphovsrätten i den digitala miljön

Den avslutande delen av regeringsuppdraget innebar att PRV skulle bedriva kunskapshöjande insatser om upphovsrätt i den digitala miljön. Genom information eller statistik skulle PRV kartlägga hur utbrett problemet med upphovsrättsintrång i den digitala miljön är. Utifrån kartläggningen skulle PRV sedan ta fram och genomföra informationsinsatser riktade till allmänheten i syfte att värna upphovsrätten.

Den 8 juni 2017 fick PRV i uppdrag av regeringen att under tre år genomföra kunskapshöjande insatser för en ökad förståelse om upphovsrättens innebörd. Regeringsuppdraget innebar att offentliga aktörer, näringsliv och allmänheten skulle beredas tillfälle att bättre förstå innebörden av upphovsrätten, vad upphovsrätten omfattar och vilka begränsningar som finns. PRV skulle vidare genomföra insatser för att öka offentliga aktörers, näringslivets och allmänhetens förståelse för och kunskap om upphovsrätten och upphovsrättens betydelse som ramverk och affärsmodell för skapande och innovation. I uppdraget gavs PRV även möjlighet att genomföra insatser som skulle underlätta för allmänheten att få tillgång till lagliga streamingtjänster samt insatser i syfte att motverka piratkopiering.

En redogörelse för PRV:s insatser inom ramen för uppdraget från 2017, men även i mer detaljerad omfattning de delar av regeringsuppdraget från 2016 som handlar om upphovsrätt i digital miljö, inges i PRV:s separata rapport ”Slutrapport PRV:s regeringsuppdrag om att genomföra kunskapshöjande insatser för ökad förståelse om upphovsrättens innebörd (N2017/04031/IFK)” samma dag som föreliggande slutrapport, den 13 mars 2020. Av den anledningen redovisas nedan endast PRV:s övergripande insatser enligt uppdraget från 2016 vad gäller kartläggning av upphovsrättsliga intrång i digital miljö och kunskapshöjning i syfte att värna upphovsrätten.

Kartläggning av problemet med upphovsrättsintrång i den digitala miljön

I syfte att kartlägga problemet med upphovsrättsintrång i den digitala miljön har PRV utfört tre undersökningar om allmänhetens inställning till upphovsrätt och digitala medievernor:

- Under tidig höst 2016 genomförde PRV den första attitydundersökningen om allmänhetens syn på upphovsrätt i samband med nedladdning och streaming av upphovsrättsligt skyddat material. Resultatet presenterades på en konferens i oktober 2016 kallad ”Nätetikett för upphovsrätt” som PRV var värd för.
- PRV genomförde under våren 2017 en fördjupad attitydundersökning om upphovsrätt och medievernor, riktad till allmänheten i åldrarna 16–74 år. Syftet var att öka kunskapen om upphovsrätten i digitala miljöer och på sikt bidra till en attitydförändring.
- I slutet av 2017 genomförde PRV i samarbete med Statens Medieråd en Sifo-undersökning om ungas medievernor riktad till målgruppen 12–16 år. Avsikten var bland annat att få ökad kunskap om hur ungdomar ser på streaming och illegal nedladdning.

I den fördjupade attitydundersökningen från våren 2017 framkom att problemet med upphovsrättsintrång i digital miljö främst berörde film- och tv-branschen, där yngre män i åldrarna 16–29 år kunde urskiljas som den grupp som i störst omfattning konsumerar illegala sajter med sådant innehåll.

Informationsinsatser riktade till allmänheten i syfte att värna upphovsrätten

Kampanjen Streama lagligt

Kampanjen Streama lagligt lanserades i april 2018. Kampanjens innehåll och utformning utgick uteslutande från resultatet av den fördjupade attitydundersökningen från våren 2017, dvs. att det största problemet med intrång i digital miljö handlade om illegal streaming av film och tv-serier. Främsta målgruppen för kampanjen var således yngre män i åldrarna 16–29, som enligt undersökningen stod för den största delen av konsumtionen av de illegala sajterna. Kampanjens syfte var att ändra attityderna kring illegal streaming genom att öka medvetenheten om vilken sorts verksamhet man riskerar att understödja genom att konsumera film och tv-serier på illegala sajter.

Eftersom den utpekade målgruppen är mycket digital i sin mediekonsumtion placerades kampanjen på de plattformar där målgruppen är aktiva. I informationspaketet till kampanjen ingår en informationsfilm om streaming och illegal nedladdning, där man får följa en (påhittad) yrkeskriminell som visar upp sin multikriminella verksamhet, möjliggjord med annonspengar från illegala streamingsajter. Kampanjfilmen utmynnar i information och en länk till PRV:s nationella portal Streamalagligt.se, med ett omfattande utbud av enbart lagliga streamingtjänster inom film, tv, musik, e-böcker/ljudböcker, dataspel och sport.

Som ett led i kampanjen sammanställdes även ett informationspaket om streaming. Materialet innehåller allt från frågor och svar om streaming och illegala sajter till aktuella rättsfall, intervjuer med yrkesverksamma och en sammanfattning från undersökningar om allmänhetens medievanor.

Kampanjfilmen har synts på TV4-gruppens tv-kanaler samt i olika sociala mediekkanaler, såsom Snapchat, Instagram, Facebook och Youtube. Kampanjfilmen har även visats på biografier runt om i landet.

Almedalen

PRV har arrangerat flera seminarier om upphovsrätt i digital miljö under åren 2017 – 2018. Vid seminariet ”I huvudet på strömmaren” 2017 presenterades resultatet av PRV:s fördjupade attitydundersökning med samma namn och 2018 diskuterades kampanjen Streama lagligt.

Kampanjen om företagens dolda immateriella tillgångar

Under våren 2017 lanserade PRV en kampanj om företagens dolda immateriella tillgångar kallad ”Genomlysningen”. Syftet med kampanjen var att främst små och medelstora företag skulle uppmärksammas på de immateriella tillgångar som företagen inte tidigare har känt till och hur de bör hantera och använda dem. Upphovsrätten nämns som en av dessa immateriella

tillgångar. Genomlysningen har visats i såväl tryckta publikationer som i rörlig form i olika digitala medier.

Övriga kunskapshöjande insatser som inkluderar upphovsrätt

I arbetet att kunskapshöja universitet och högskolor har en konceptutbildning om immaterialrätt och immateriella tillgångar tagits fram, där upphovsrätten utgör en del. Konceptutbildningen har hållits på ett flertal lärosäten, bl.a. KTH, Uppsala Universitet, Stockholms Universitet, Högskolan i Gävle och Chalmers.

I arbetet att kunskapshöja rådgivare inom det offentliga innovationsstödsystemet, små och medelstora företag samt andra myndigheter har PRV belyst värdet av immateriella tillgångar. I det arbetet har upphovsrätten funnits med.

PRV har under flera år aktivt arbetat för att få en ökad dialog med andra experter inom immaterialrätt. Under senare år har PRV breddat sitt arbete för att även lära känna de ombud och advokater som arbetar fokuserat med upphovsrätt.

Resultatet av PRV:s kunskapshöjande insatser för att värna upphovsrätten

I början av december 2019 genomförde PRV en avslutande undersökning om allmänhetens inställning till upphovsrätt i digital miljö. Den undersökningen var en direkt jämförande studie av den fördjupade attitydundersökningen som genomfördes under våren 2017.

Den avslutande undersökningen visar tydligt att de olika insatser som PRV har genomfört inom ramen för regeringsuppdraget i syfte att värna upphovsrätten har haft önskad effekt. Attityderna till streamingtjänster har förändrats. Förutom att det är viktigt med ett bra utbud och en hög teknisk kvalitet så tycker nästan sex av tio, 57 procent, att det är mycket viktigt att tjänsten också är laglig. Detta anses betydligt viktigare för kvinnor än för män. Av kvinnorna säger 67 procent att det är mycket viktigt, jämfört med 47 procent av männen. Användningen av illegala streamingsajter har minskat och allra mest har den minskat i åldrarna 16 till 29 år, dvs. den målgrupp som PRV identifierade och fokuserade kampanjen Streama lagligt mot.

Undersökningen visar en minskning av användningen av illegala sajter trots att den totala användningen av tjänster för att se på film, tv-program eller lyssna på musik och ljudböcker ökar i Sverige. Det tyder på ett ökat intresse för lagliga streamingtjänster. Samtidigt förefaller filmen i kampanjen Streama lagligt ha fungerat som en ögonöppnare för allmänheten om baksidan av illegala streamingtjänster. Både hur tjänsterna är organiserade och risken för vad man som konsument av tjänsterna kan komma att ofrivilligt understödja.

Förutom resultatet av den avslutande Sifo-undersökningen som presenteras ovan kan även kampanjens framgång mätas i följande besöksstatistik på PRV:s sajt om streaming:

- 1 230 827 exponeringar av Streama lagligt-kampanjen på Instagram.
- 369 659 exponeringar av Streama lagligt-kampanjen på Facebook.prv.se om Streama lagligt: 33 861 unika sidvisningar

- Engelska prv.se om Stream legally: 461 unika sidvisningar
- Prv.se Vad är streaming?: 19 062 unika sidvisningar (den sida som efterfrågats mest under kapitlet Streama lagligt).
- Fem olika varianter av kampanjfilmen visades på Youtube: totalt 6 779 unika visningar.

I den avslutande Sifo-undersökningen ställdes en ny fråga som inte funnits med i PRV:s tidigare attitydundersökning från våren 2017; Känner du till att PRV (Patent- och registreringsverket) arbetar med frågor som rör upphovsrätt? Av de tillfrågade svarade 68 procent att de känner till PRV:s arbete. Bara knappt en tredjedel uppger att de inte känner till PRV:s arbete på upphovsrättsområdet. PRV tolkar det resultatet som att det finns en mycket god kunskap bland allmänheten om PRV:s roll inom upphovsrätten.

Lärdomar och behov av fortsatta insatser

En god hantering av immateriella rättigheter och tillgångar är nödvändigt för att skapa en möjliggörande miljö för – och att stimulera investeringar i – innovation. Det ger möjligheter att sprida teknik och innovationer som är nödvändiga för att uppnå de globala målen för hållbar utveckling, men också för att uppnå hållbara innovativa företag i sig. Många stora svenska företag använder och utvecklar redan idag sina immateriella tillgångar medvetet och strategiskt som en viktig del av sin innovations- och affärsverksamhet. Detta bidrar till att Sverige är en framgångsrik exportnation. Dessvärre är inte kunskapen om immateriella tillgångar en del av allmänbildningen, och trots att Sverige är framstående inom innovation och kreativitet har många svenska aktörer en bristande kunskap och förståelse för hur man utnyttjar de immateriella tillgångarna och det immateriella rättsskyddet. Detta gäller företag, särskilt inom segmentet små- och medelstora företag, såväl som akademi och stödsystemen för alla ovan.

Att göra rätt från början blir allt viktigare, då konkurrensen ökar genom globalisering och digitalisering. Okunskap gör att Sverige och svenska företag riskerar att förlora marknadspositioner, tillväxt och konkurrenskraft samt att Sverige inte blir lika intressant för investeringar i företagande och forskning. Sverige behöver därför kraftsamla när det gäller hanteringen av immateriella tillgångar för att kunna möta nationella och globala utmaningar, som exempelvis grön omställning.

PRV och Vinnova bedömer att de insatser som myndigheterna har genomfört inom ramen för regeringsuppdraget har varit värdefulla och framgångsrika. Regeringsuppdraget har också lett till en utvecklad samverkan mellan myndigheterna, som består efter att uppdraget har avslutats. Samtidigt menar myndigheterna att behovet av insatser för att öka kunskapen om immateriella tillgångar fortsatt är stort. Arbetet med insatserna inom programmet har lett till en mängd lärdomar att bygga vidare på, och insikter om var behovet av fortsatta insatser är stort. PRV och Vinnova rekommenderar därför att fortsätta med följande insatser:

- PRV bör fortsätta att genomföra *informations- och utbildningsinsatser till SMF* för att göra dem medvetna om behovet av att utveckla och förvalta immateriella tillgångar. Detta stärka företagens konkurrenskraft och förutsättningar för tillväxt vid t.ex. export och digitalisering.
- PRV bör fortsätta att genomföra *informations- och utbildningsinsatser till främjare* i innovationsstödssystemet, för att säkerställa att dessa har tillräcklig kompetens att prata om immateriella tillgångar och inte åsidosätter detta viktiga område på grund av okunskap.
- PRV bör fortsätta att genomföra *informations- och utbildningsinsatser till universitet och högskolor*. PRV har byggt upp ett brett kontaktnät på Sveriges lärosäten – på innovationskontoren, holdingbolagen, på institutioner inriktade framförallt mot

entreprenörskap och innovation. Det är viktigt att fortsatt stärka dessa kontaktnät och gränssnitt så att nyttiggörandet av forskning i Sverige fortsätter att förbättras.

- PRV bör även fortsatt *kunskapshöja myndigheter och forskningsfinansiärer* så att dessa i sin tur kan ställa krav på att medel används på effektivt sätt genom att immateriella tillgångar hanteras strategiskt samt hänsyn tas till patentinformation vid strategiska satsningar såväl som i enskilda projekt.
- Vinnova bör även fortsättningsvis få i uppdrag och finansiering för att bevilja *IP-checkar till SMF* för att skapa finansiella incitament att praktiskt tillämpa de insikter som informations- och utbildningsinsatser ger upphov till. Utvärderingarna visar att insatsen har varit framgångsrik. Företag som har fått en IP-check beskriver att även om de ser att frågor om immateriella tillgångar är viktiga, så tycker de att området är abstrakt, och de behöver stöd i arbetet. Det är också Vinnovas erfarenhet att det behövs ett dedikerat stöd till affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar för att få företagen att prioritera detta arbete. En lärdom är att finansiering med IP-checkar med fördel bör kombineras med seminarier, där företagen kan ges generell information och skapa nätverk. Vinnova ser också en stor potential i att knyta IP-checkar närmare andra program i innovationssystemet där små och medelstora företag deltar. Det ökar synligheten och breddar målgruppen för IP-checkarna, och frågor kring hantering av immateriella rättigheter kommer då tidigt in i innovations- och internationaliseringsprocesser som företagen driver. Motivet till att fortsätta med checkarna är att marknaden fortfarande inte fungerar, dvs. företagen har inte förmågan att beskriva sina behov och upphandla extern kompetens, dessutom vet de sällan vem som kan/bör hjälpa dem. Samtidigt upplever externa konsulter att små- och medelstora företag inte är tillräckligt attraktiva kunder. I de fall efterfrågan och utbud finns, så har fortfarande kunder och leverantörer svårt att hitta varandra.
- Det *kunskapshöjande arbetet om upphovsrätt* måste fortsätta bedrivas långsiktigt för att effektivt bidra till minskad efterfrågan av olagliga tjänster. En minskad efterfrågan medför i sin tur ökade svårigheter för den kriminella verksamheten att finna lönsamhet. Samtidigt behöver de lagliga tjänsterna på nätet bli det självklara valet för varje konsument för att den kriminella verksamheten i möjligaste mån ska kunna elimineras. En attitydförändring av det slag som beskrivs ovan kräver tid och måste därför bedrivas som en långsiktig satsning. Enligt PRV:s erfarenhet de senaste åren handlar det bland annat om att inrikta de informations- och kunskapshöjande insatserna på sätt så att de inte skuldbelägger allmänheten eller enskilda aktörer. Vår utgångspunkt är och har varit att de allra flesta egentligen vill göra rätt för sig och respektera upphovsrätten. Även den avslutande undersökning som PRV genomfört om allmänhetens inställning till upphovsrätten i digital miljö visar att förståelsen hos allmänheten är stor när det gäller upphovsrättspersonernas behov att få betalt för sitt skapande. Samma undersökning visar dessutom att streamingtjänsters laglighet är den främsta förutsättningen i allmänhetens val av sajter för film, tv, musik, e-böcker/ljudböcker, dataspel och sport.

- Vinnova bör få i uppdrag att *förstärka och bredda forskningen om immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt*. Hittills har Vinnova finansierat två forskningsöversikter och fem forskningsprojekt och därmed bidragit till att öka kunskapen om vilken betydelse immateriella tillgångar har för innovation och ekonomi. Vinnova anser att det är mycket viktigt att finansieringen av forskning inom området inte blir en punktinsats, utan fortsätter så att fler och starkare miljöer kan byggas upp över tid. En avsikt med utlysningen var också att koppla ihop forskare från olika discipliner, t.ex. innovationsforskare och forskare inom immaterialrätt. Dock speglade inte ansökningarna nya samarbeten i den utsträckning som Vinnova och PRV hade förhoppningar om. En lärdom är att det tar tid att bygga upp samarbeten mellan disciplinerna och att det är viktigt att fortsätta finansieringen med en långsiktig ambition att främja tvärdisciplinär forskning, för att skapa mötesplatser och möjligheter till gemensamma forskningsprojekt. Forskningen bör omfatta både näringslivets hantering av immateriella tillgångar och management av immateriella tillgångar på lärosäten, inklusive hur detta arbete organiseras och vilka strategier som finns att tillgå.

Dessutom har PRV och Vinnova identifierat behov av en ny insats och föreslår att:

- ett *nationellt kunskapsnav för immateriella tillgångar och immaterialrätt bör inrättas på PRV, i samarbete med Vinnova*. Navet ska samla kompetens, kunskap och information och vara ett forum där nätverk kan mötas, både digitalt och fysiskt. Navet ska säkra kunskapen inom immateriella tillgångar ut mot viktiga aktörer i samhället för stärkt konkurrenskraft och ökad tillväxt. Samtidigt föreslås att PRV:s instruktion ändras och ett avsnitt om kunskapsnav fogas in.

Ekonomisk redovisning

PRV

PRV tilldelades 12 miljoner kronor årligen 2016–2019. Första året 2016 inleddes med uppstart och planering, vilket innebar att knappt hälften av medlen förbrukades. Detta hämtades hem under kommande tre år, när aktiviteter och kampanjer tagit fart.

Tabell 1: PRV:s förbrukade medel per år 2016–2019

Belopp i tkr	2016	2017	2018	2019
Informationsuppdraget				
Ingående balans	0	6 432	3 840	2 402
Intäkter	12 000	12 000	12 092	12 000
Kostnader	-5 568	-14 591	-13 530	-14 402
<i>Utgående balans informationsuppdraget</i>	6 432	3 840	2 402	0

Vinnova

Vinnova tilldelades 2 miljoner kronor per år 2016–2017 respektive 3 miljoner kronor per år 2018–2019 stärka kunskapsutvecklingen om sambandet mellan immateriella tillgångar, innovation och ekonomisk tillväxt samt användningen av patentinformation som strategiskt verktyg. Vinnova tilldelades även 6 miljoner kronor per år 2016–2017 respektive 5 miljoner kronor 2018–2019 för att förstärka det ekonomiska stödet till företag för att ta fram strategier och få specialiserad rådgivning vad gäller hantering av immateriella tillgångar.

Tabell 2: Vinnovas beviljade medel inom regeringsuppdraget 2016–2019

Belopp i tkr	2016	2017	2018	2019	2020
Ekonomiskt stöd till företag (IP-checkar)	2 800*	4 650	5 390	3 900	
Stärkt kunskapsutveckling (FoU-program)**	1 941	6 356	3 250	1 583	128
Totalt	4 741	11 006	8 640	5 483	128

*IP-checkarna förmedlades 2016 via Almi, som mottog 6 miljoner kronor för detta ändamål. Medlen förbrukades inte, så Almi återbetalade 3,2 miljoner kronor.

** Vinnova tillsköt ytterligare medel utöver de medel som regeringen tilldelade inom regeringsuppdraget. Ett projekt har fått förlängt datum för slutrapportering, varför medel även betalas under 2020.